

Thematisch ambtsbericht Pakistan Positie van Ahmadi's en christenen

maart 2009

Directie Personenverkeer, Migratie en Vreemdelingenzaken
Afdeling Asiel- en Migratiezaken
Den Haag
070 - 348 4517

	<i>Pagina</i>
Inhoudsopgave	
1 Inleiding	5
2 Landeninformatie	7
2.1 Land en volk	7
2.2 Staatsinrichting	7
2.3 Politieke ontwikkelingen	9
2.4 Veiligheidssituatie	13
2.4.1 Nationale veiligheid	13
2.4.2 Internationale verhoudingen	19
3 Juridische context	20
3.1.1 Grondwet	20
3.1.2 Overige wetgeving	21
3.2 Internationale verdragen en protocollen	25
3.3 Toezicht	26
4 Ahmadi's en christenen - achtergrond	28
4.1 Ahmadi's	28
4.2 Christenen	29
5 Naleving en schending mensenrechten	31
5.1 Vrijheid van meningsuiting	31
5.2 Vrijheid van vereniging en vergadering	34
5.3 Vrijheid van godsdienst	34
5.4 Bewegingsvrijheid	39
5.5 Rechtsgang	39
5.6 Arrestaties en detenties	40
5.7 Mishandeling en foltering	41
5.8 Verdwijningen	42
5.9 Doodstraf	42
Literatuur	43
I Kaart van Pakistan	45

45

II Provincie-indeling

46

III Artikelen uit de Pakistan Penal Code

47

1 Inleiding

In dit thematisch ambtsbericht wordt de situatie in Pakistan beschreven voor zover deze van belang is voor de beoordeling van asiolverzoeken van Ahmadi's¹ en christenen die afkomstig zijn uit Pakistan en voor de besluitvorming over de terugkeer van afgewezen Pakistaanse Ahmadi's en christenen. Dit ambtsbericht is een actualisering van eerdere berichten over de positie van Ahmadi's en christenen in Pakistan (laatstelijk 8 augustus 2006). Het thematisch ambtsbericht beslaat de periode augustus 2006 tot en met februari 2009.

Dit ambtsbericht is gebaseerd op informatie van openbare en vertrouwelijke bronnen. Bij de opstelling is gebruik gemaakt van informatie van verschillende organisaties van de Verenigde Naties, niet-gouvernementele organisaties, vakliteratuur en berichtgeving in de media. Een overzicht van de geraadpleegde openbare bronnen is opgenomen in de literatuurlijst. Bovendien liggen bevindingen ter plaatse en vertrouwelijke rapportages van onder andere de Nederlandse vertegenwoordiging in Pakistan aan dit thematisch ambtsbericht ten grondslag. In het thematisch ambtsbericht wordt veelvuldig verwezen naar geraadpleegde openbare bronnen. Daar waar openbare bronnen zijn vermeld, wordt de tekst in veel gevallen ook ondersteund door informatie die op vertrouwelijke basis is ingewonnen.

Hoofdstuk twee verschaft basisgegevens over land en volk en over de staatsinrichting. Tevens wordt kort ingegaan op politieke ontwikkelingen en de algemene veiligheidssituatie tijdens de verslagperiode.

In hoofdstuk drie wordt de juridische context geschetst, voor zover deze relevant is voor de positie van Ahmadi's en van christenen in Pakistan. Hier komt de blasfemiewetgeving aan de orde, naast de andere wetgeving die van belang kan zijn voor de positie van Ahmadi's en christenen.

Hoofdstuk vier geeft achtergrondinformatie over Ahmadi's en christenen. Hoofdstuk vijf gaat in op de mensenrechtensituatie in Pakistan, waar het Ahmadi's en christenen betreft. Eerst wordt aandacht besteed aan de overheidsorganen en niet-gouvernementele entiteiten die toezicht houden op de naleving van de mensenrechten in Pakistan. Daarna wordt ingegaan op schendingen van de rechten van Ahmadi's en christenen gedurende de verslagperiode.

---

¹ Ahmadi's zijn personen die behoren tot de Ahmadiyya-beweging. Dit is een religieuze beweging, waarvan de leden zichzelf beschouwen als moslim, maar door de betreffende Pakistaanse wetgeving niet als zodanig worden beschouwd. Zie paragraaf 3.1.

Voor de namen die in dit ambtsbericht voorkomen, geldt dat het mogelijk is dat in verschillende bronnen andere schrijfwijzen worden gehanteerd.

2 Landeninformatie

2.1 Land en volk

Pakistan (voluit: de Islamitische Republiek Pakistan) is gelegen in Zuid-Azië. Het land grenst in het westen aan Iran en Afghanistan, in het noordoosten aan China, in het oosten aan India en in het zuiden aan de Arabische Zee.

Pakistan heeft een bevolking van ongeveer 173 miljoen inwoners en een oppervlakte van 803.940 vierkante kilometer. De hoofdstad van het land is Islamabad. Ander grote steden zijn: Faisalabad, Karachi, Lahore, Peshawar, Quetta en Rawalpindi.²

Volgens de meest recente volkstelling (1998) is ongeveer 97% van de bevolking moslim. De meeste moslims behoren tot het soennisme. Een minderheid van de moslims (10-20%) behoort tot het sjiïsme. De grootste religieuze minderheden zijn hindoes, christenen en Ahmadi's. Daarnaast zijn er kleine groepen Parsi, sikhs en boeddhisten (ongeveer 20.000 elk) en een bahaigemeenschap (naar eigen zeggen 30.000 mensen) aanwezig. Sommige stammen in Baluchistan en North-West Frontier Province (NWFP) houden er animistische praktijken op na.³

2.2 Staatsinrichting

Pakistan is een federale islamitische republiek. Het land is onderverdeeld in vier provincies (Baluchistan, North-West Frontier Province, Punjab en Sindh), één territorium (*Federally Administered Tribal Areas*) en het territorium van de hoofdstad (*Islamabad Capital Territory*) (zie bijlage II).

Uitvoerende macht

De uitvoerende macht ligt bij de president, die gekozen wordt door een kiescollege dat bestaat uit de leden van de Senaat, de Nationale Vergadering en de Provinciale Staten, voor een termijn van vijf jaar. Sinds september 2008 is Asif Ali Zardari de president van Pakistan. De premier wordt gekozen door de leden van de Nationale Vergadering. Het kabinet van ministers wordt door de president benoemd, nadat de premier zijn advies hierover heeft uitgebracht.⁴ Het ambt van president, premier, gouverneur en eerste minister van de provincie is voorbehouden aan moslims.⁵

---

² CIA, World Factbook Pakistan, laatst geactualiseerd op 20 november 2008

³ CIA, World Factbook Pakistan, laatst geactualiseerd op 20 november 2008

⁴ CIA, World Factbook Pakistan, laatst geactualiseerd op 20 november 2008

⁵ International Crisis Group, Reforming the Judiciary in Pakistan, 16 oktober 2008

Controlerende macht

Het Pakistaanse parlement (*Majlis-e-Shoora*) bestaat uit twee kamers. De Senaat telt 100 leden, die indirect gekozen worden door leden van de Provinciale Staten en vertegenwoordigers van de beide territoria. Zij zitten voor een termijn van zes jaar; na drie jaar wordt telkens de helft van de leden gekozen. De Nationale Vergadering telt 342 leden, waarvan er 272 direct gekozen worden. Van de overige 70 zetels zijn er 60 gereserveerd voor vrouwen en 10 voor niet-moslims. Van de tien zetels voor niet-moslims zijn er vier voor christenen gereserveerd, vier voor hindoes, één voor de sikh, boeddhistische en Parsi gemeenschappen gezamenlijk en één voor Ahmadi's.⁶ Leden van deze gemeenschappen mogen via de algemene kieslijst hun vertegenwoordigers kiezen. De parlamentszetels voor minderheden en vrouwen worden op grond van de verkiezingsuitslag naar rato toegewezen aan de politieke partijen. De partijen benoemen vervolgens hun kandidaten voor de aan hen toegewezen minderhedenzetels. Ook in de vier provinciale parlementen en in lokale raden (*union councils*) zijn zetels voor minderheden gereserveerd.⁷ Van het totale aantal van 728 zetels in de provinciale parlementen zijn 23 zetels voor minderheden gereserveerd.⁸ Vanwege dit quotumsysteem zijn slechts heel weinig niet-moslims actief in de grote politieke partijen.

Wetgevende macht

Het Pakistaanse juridische systeem is gebaseerd op Brits gewoonterecht, maar kent ook voorzieningen die gebaseerd zijn op de islam (waaronder *sharia*-wetgeving en *sharia*-rechtbanken). De hoogste gerechtelijke instanties zijn het Hooggerechtshof (*Supreme Court*) en het Federale Islamitische Hof (*Federal Islamic Court*), ook bekend als het Federale Sharia Hof (*Federal Sharia Court*).⁹ Het Federale Sharia Hof heeft onder andere tot taak er op toe te zien dat alle wetgeving in overeenstemming is met de geboden uit de koran en de *sunna* en dient als hof van laatste aanleg in *hudood*-zaken.¹⁰ De acht leden van deze rechtbank dienen moslims te zijn.¹¹

De *Federally Administered Tribal Areas* (FATA) vallen onder een apart rechtssysteem, de *Frontier Crimes Regulation*, die tribale leiders toestaat om

---

⁶ Ahmadi's maken overigens niet van deze zetel gebruik, omdat zij al sinds jaren alle verkiezingen in Pakistan boycotten (zie paragraaf 5.2).

⁷ Het gaat om drie zetels in Baluchistan, drie in *North-Western Frontier Province*, acht in Punjab en negen in Sindh. Geen van de drie zetels in Baluchistan is gereserveerd voor een Ahmadi.

⁸ Voor een uitvoeriger uiteenzetting van het kiesstelsel wordt verwezen naar het algemeen ambtsbericht Ahmadi's en christenen in Pakistan van 30 januari 2004

⁹ CIA, World Factbook Pakistan, laatst geactualiseerd op 20 november 2008

¹⁰ Het gaat hier om bestraffing van overtredingen van het islamitisch recht, waaronder *zina* (seks buiten het huwelijk), *qadhif* (valse beschuldiging van *zina*), diefstal en het drinken van alcohol.

¹¹ International Federation of Human Rights, Pakistan – A long march for democracy and the rule of law 2007 – 2008, januari 2008 en <http://www.shariatcourt.gov.pk>

volgens de sharia en volgens tribale gebruiken te straffen. Onder deze regelgeving is collectieve bestraffing van individuele misdrijven toegestaan.¹²

2.3 Politieke ontwikkelingen¹³

Gedurende de verslagperiode is de Pakistaanse staat verzwakt.¹⁴ De macht van radicale islamitische groeperingen is toegenomen. Tijdens de verslagperiode is het aantal (zelfmoord-)aanslagen op burgerdoelen en op leger en politie drastisch toegenomen. Grote delen van de *Federally Administered Tribal Areas* (FATA) en de *North-West Frontier Province* staan thans onder controle van Taliban-achtige organisaties die de mensenrechten op grote schaal schenden. Deze en andere radicale islamitische groeperingen kregen soms (clandestiene) ondersteuning van elementen binnen de Pakistaanse krijgsmacht, de geheime dienst ISI en andere overheidsinstanties.¹⁵

Positie Musharraf verzwakt

Aan het begin van de verslagperiode werd duidelijk dat de populariteit van president Musharraf was gekelderd, onder andere vanwege zijn steun aan de ‘Oorlog tegen het Terrorisme’ van de Verenigde Staten en haar bondgenoten en de repressieve maatregelen die de president in naam van deze strijd genomen had.¹⁶ Ondertussen werd pijnlijk duidelijk dat Musharraf weinig kon uithalen om de invloed van extremistische religieuze groeperingen in te perken.¹⁷

Ontslag van opperrechter Chaudhry

Op 3 maart 2007 schorste president Musharraf opperrechter Iftikhar Chaudhry, naar verluidt omdat Chaudhry van zins zou zijn om de juridische dubbelstatus van Musharraf als president én legerleider aan te vechten en hiermee een bedreiging zou vormen voor de herverkiezing van Musharraf later in 2007.¹⁸ Hierop braken in diverse steden grote publieke protesten uit. Bij rellen in de stad Karachi in mei

---

¹² Freedom House, *Freedom in the World 2008 Pakistan*, 2008

¹³ Zie het algemeen ambtsbericht Ahmadi's en christenen van 8 augustus 2006 voor de politieke ontwikkelingen van vóór juli 2006.

¹⁴ Tussen 2005 en 2007 steeg Pakistan van de 34^e naar de 9^e plaats op de ranglijst van de *Failed States Index*, die landen identificeert die kwetsbaar zijn voor 'gewelddadig intern conflict en aantasting van de samenleving'.

¹⁵ Time, *Pakistan's Prospects*, 16 februari 2009

¹⁶ Zo zijn de tribale gebieden in noordwest Pakistan, die van oudsher een grote mate van zelfbestuur kennen en waar een groot aantal moslimextremisten zich schuil houdt, gedurende de verslagperiode verder gemilitariseerd, zonder dat deze gebieden de vruchten konden plukken van toenemende aandacht van de nationale regering (Instituut Clingendael, *Already a failed state? Pakistan in the aftermath of Bhutto's assassination*, februari 2008).

¹⁷ Instituut Clingendael, *Already a failed state? Pakistan in the aftermath of Bhutto's assassination*, februari 2008

¹⁸ Freedom House, *Freedom in the World 2008 Pakistan*, 2008

2007 kwamen ten minste 40 personen om het leven.¹⁹ Het Hooggerechtshof oordeelde op 20 juli 2007 unaniem dat de schorsing van Chaudhry onrechtmatig was en herinstalleerde de opperrechter. De beslissing werd gezien als een grote nederlaag voor Musharraf.²⁰

Aanval op de Rode Moskee

In de loop van 2007 groeide het verzet van radicale islamitische groeperingen tegen de prowesterse koers van de regering van Musharraf verder. Meer dan voorheen lieten zij ook in de grote steden van zich horen. Zo verzamelden religieuze extremisten zich in de Rode Moskee (*Lal Masjid*) in de Pakistaanse hoofdstad Islamabad, een centrum van verzet tegen de Pakistaanse regering. Toen hun leiders, de broers Maulana Abdul Aziz en Abdul Rashid Ghazi, weigerden zich over te geven, omsingelde het Pakistaanse leger begin juli 2007 het complex en opende het vuur. In *Operation Sunrise* werd het complex schoongeveegd.²¹ De bezetters verzetten zich hevig. Meer dan 100 personen, onder wie Abdul Rashid Ghazi, kwamen bij de operatie om het leven.²² Zijn broer Maulana Abdul Aziz wist het complex gekleed in een burka te ontvluchten, maar werd vervolgens door de Pakistaanse autoriteiten gearresteerd.²³ Sinds de belegering van de Rode Moskee is het aantal bomaanslagen en zelfmoordaanslagen op zowel militaire als burgerdoelen in Pakistan sterk toegenomen.

Terugkeer van oppositieleiders Sharif en Bhutto

In augustus 2007 oordeelde het Hooggerechtshof dat ex-premier Nawaz Sharif, de leider van de *Pakistan Muslim League-N* (PML-N) die eerder uit Pakistan was verbannen, terug mocht keren uit ballingschap. Toen hij in september op de luchthaven van Islamabad aankwam, werd hij echter direct gearresteerd.²⁴ Sharif werd op het vliegtuig gezet naar Jeddah (Saoedi-Arabië). In Islamabad braken vervolgens rellen uit tussen Sharif-aanhangers en de Pakistaanse politie.²⁵ Op 25 november 2007 probeerde Sharif opnieuw terug te keren naar Pakistan om deel te kunnen nemen aan de verkiezingscampagne. Dit maal werd hij door de autoriteiten wél toegelaten. Op 18 oktober 2007 was een andere balling, oud-premier en oppositieleider Benazir Bhutto, leider van de *Pakistan People's Party* (PPP), al

---

¹⁹ Freedom House, *Freedom in the World 2008 Pakistan*, 2008

²⁰ International Crisis Group, *Reforming the Judiciary in Pakistan*, 16 oktober 2008; CNN, *Pakistani court reinstates top judge*, 20 juli 2007

²¹ The Guardian, *Red Mosque siege declared over*, 11 juli 2007

²² Instituut Clingendael, *Already a failed state? Pakistan in the aftermath of Bhutto's assassination*, februari 2008

²³ Nederlands Dagblad, *Alle wegen leiden naar de Rode Moskee*, 6 juli 2007

²⁴ Freedom House, *Freedom in the World 2008 Pakistan*, 2008

²⁵ Instituut Clingendael, *Already a failed state? Pakistan in the aftermath of Bhutto's assassination*, februari 2008

teruggekeerd naar Pakistan. Bij een mislukte moordaanslag op haar leven, dezelfde dag in Karachi, kwamen meer dan 140 van haar aanhangers om het leven.²⁶

Herverkiezing Musharraf

Op 6 oktober 2007 werd generaal Pervez Musharraf middels indirecte verkiezingen voor een periode van vijf jaar herkozen tot president van Pakistan. Deze verkiezingen waren omstreden omdat Musharraf de verkiezingen bewust had vervroegd, tot drie maanden vóór de parlementsverkiezingen, zodat hij herkozen kon worden door dezelfde kiescommissie (de leden van de nationale en provinciale parlementen) die hem in 2004 al eens tot president gekozen had.²⁷

Noodtoestand

Toen het hooggerichtshof aankondigde een uitspraak te zullen doen over de geldigheid van de presidentsverkiezingen, riep Musharraf op 3 november 2007 de noodtoestand uit. Hij ontsloeg (opnieuw) opperrechter Iftikhar Chaudhry en vijftig hogere rechters, herstructureerde de rechterlijke macht, stelde de grondwet buiten werking en verving deze door de *Provisional Constitutional Order 1* van 2007 (PCO) d.d. 3 november 2007. Hoewel Musharraf volhield dat deze maatregelen noodzakelijk waren om de dreigingen die uitgingen van nationaal en internationaal terrorisme het hoofd te kunnen bieden, gaan waarnemers ervan uit dat Musharraf feitelijk de noodtoestand had uitgeroepen om zijn politieke leven te redden.²⁸ Op 15 november 2007 werd een overgangsregering geïnstalleerd, in voorbereiding op de verkiezingen die in januari 2008 zouden plaatsvinden.

Op 28 november 2007 legde Musharraf zijn functie van legerleider neer en werd hij ingezworen als burgerpresident. Musharraf benoemde Ashfaq Pervez Kayani tot zijn opvolger als legerleider.²⁹

Op 15 december 2007 trok president Musharraf de noodtoestand in. De grondwet van 1973 werd, voorzien van enkele amendementen, wederom van kracht.

Bhutto vermoord

Op 27 december 2007 werd Bhutto vermoord op een verkiezingsbijeenkomst in Rawalpindi, waarna op grote schaal onlusten uitbraken. De verkiezingen, die hadden moeten plaatsvinden op 8 januari 2008, werden met ruim een maand uitgesteld. Aan het einde van de verslagperiode was er sprake van dat een

---

²⁶ Instituut Clingendael, *Already a failed state? Pakistan in the aftermath of Bhutto's assassination*, februari 2008

²⁷ Freedom House, *Freedom in the World 2008 Pakistan*, 2008

²⁸ International Crisis Group, *Reforming the Judiciary in Pakistan*, 16 oktober 2008; Instituut Clingendael, *Already a failed state? Pakistan in the aftermath of Bhutto's assassination*, februari 2008

²⁹ Trouw, *Wie houdt extremisten wél in toom?*, 19 augustus 2008

onafhankelijke onderzoekscommissie van de Verenigde Naties onderzoek zou gaan doen naar de omstandigheden die tot de dood van Bhutto hadden geleid.³⁰

Verkiezingen

De verkiezingen vonden plaats op 18 februari 2008. De twee belangrijkste oppositiepartijen, de PPP (nu geleid door Bhutto's weduenaar Asif Ali Zardari en haar zoon, Bilawal Zardari Bhutto) en PML-N wisten de weerzin tegen president Musharraf te mobiliseren en kwamen als overwinnaars uit de bus.³¹ Op 9 maart 2008 tekenden beide partijen de zogeheten *Murree Declaration*, waarin zij afspraken samen een regering te vormen. Tevens werd afgesproken dat de door Musharraf ontslagen rechters opnieuw geïnstalleerd zouden worden.

Musharraf treedt af

Op 7 augustus 2008 besloot de regering om een afzettingsprocedure (*impeachment*) tegen president Musharraf in gang te zetten om vervolgens de door Musharraf ontslagen rechters van het Hooggerechtshof opnieuw te installeren. Musharraf wachtte deze procedure niet af; op 18 augustus 2008 maakte hij zijn aftreden bekend.³²

Coalitie PPP en PML-N klap

Op 25 augustus 2008 klapte de coalitie van PPP en PML-N uit elkaar omdat de twee partijen het niet eens werden over de wijze waarop democratische hervormingen zouden moeten worden doorgevoerd. De PPP regeerde verder, met de steun van enkele kleinere politieke partijen.

Zardari president

Op 6 september 2008 kozen de leden van het nationale parlement en de provinciale staten Asif Ali Zardari, vicevoorzitter van de PPP en weduenaar van Benazir Bhutto, tot president.

Geweld in de Swatvallei (zie ook 2.4.1)

In de tweede helft van 2008 verloor de provinciale regering van *North West Frontier Province* het gezag in vrijwel de gehele Swatvallei. De vallei kwam in handen van fundamentalistische moslimgroeperingen, die gezamenlijk wel worden aangeduid als 'Pakistaanse Taliban'. Deze groeperingen vermoordden burgers, pleegden aanslagen op politieposten en bliezen diverse gebouwen van de Pakistaanse overheid en symbolen van 'onislamitische' zaken op, waaronder meer

---

³⁰ Global Insight, Pakistan: UN Begins Moves to Investigate Death of Former Pakistani PM, 6 februari 2009

³¹ De PPP is een seculiere partij. De PML-N is een gematigde moslimpartij.

³² Volkskrant, Gevaarlijkste land ter wereld op drift, 19 augustus 2008

dan honderd meisjesscholen.³³ Ondanks diverse militaire operaties, slaagde het Pakistaanse leger er niet in de vallei terug te veroveren.³⁴

Hoewel president Zardari waarschuwde dat de provincie in handen dreigde te komen van terroristische groeperingen, kwam de provinciale regering van *North West Frontier Province* op 16 februari 2009 toch met de radicale moslimleider Sufi Mohammed overeen dat er in de Swatvallei en omliggende gebieden een bepaalde vorm van islamitische wetgeving zou worden ingevoerd, in ruil voor een staakt-het-vuren van tien dagen en de vrijlating van een Chinese technicus die vijf maanden eerder was ontvoerd. Aan het einde van de verslagperiode was onduidelijk welke vorm van islamitisch recht zou worden ingevoerd.³⁵

Holbrooke Speciaal Gezant

In januari 2009 benoemde de nieuwe Amerikaanse president Barack Obama de diplomaat Richard Holbrooke tot zijn speciaal gezant voor Afghanistan en Pakistan. Op 9 februari 2009 bezocht Holbrooke Pakistan voor het eerst in zijn nieuwe functie. Holbrooke droeg bij die gelegenheid de boodschap van het nieuwe Amerikaanse presidentschap uit: een beleid dat zou moeten leiden tot meer democratie, verzoening en inperking van de invloed van het Pakistaanse leger. Tevens benadrukte Holbrooke dat president Obama de situatie in Afghanistan en Pakistan zeer duidelijk met elkaar in verband ziet staan en derhalve streeft naar een regionale oplossing van problemen.³⁶

2.4 Veiligheidssituatie

2.4.1 Nationale veiligheid

Sinds Pakistan zich heeft aangesloten bij de internationale coalitie ter bestrijding van terrorisme, heeft het land zich als bondgenoot van de VS ontwikkeld. Het land staat echter nog steeds bekend als een regionale brandhaard van islamitisch fundamentalisme en terrorisme. Gedurende de verslagperiode is de macht van extremistische religieuze groeperingen toegenomen. Hierdoor is ook de omvang van het sektarisch geweld tussen soennieten en sjiieten toegenomen. Ook het aantal terroristische (zelfmoord-)aanslagen is, sinds de belegering van de Rode Moskee in Islamabad in juli 2007 (zie paragraaf 2.3), sterk gestegen. In de werkelijkheid lopen sektarisch geweld en terrorisme in elkaar over. Radicale islamitische organisaties vormen wisselende coalities, waarin zij soms samenwerken, maar soms ook tegenover elkaar komen te staan, waarna coalities weer uit elkaar vallen.

---

³³ The Guardian, Pakistan imposes Islamic law in Taliban stronghold, 15 februari 2009

³⁴ The Daily Dawn, Desperate moves on to secure Swat - the lost valley, 15 januari 2009

³⁵ NRC Handelsblad, Islamitisch recht in Swat, 16 februari 2009

³⁶ Time, Pakistan's Prospects, 16 februari 2009

Het is bijzonder lastig om een accuraat beeld te schetsen van alle radicale islamitische groeperingen en hoe zij zich tot elkaar verhouden.

In de *Federally Administered Tribal Areas* (FATA) in noordwest Pakistan, is de invloed in handen van lokale clans. Sommige werken samen met (lokale) radicale islamitische groeperingen, terwijl andere juist samenwerken met het Pakistaanse leger in operaties tegen de Taliban en al Qaida.³⁷ Ook delen van *North West Frontier Province*, waaronder de tot voor kort bij toeristen populaire Swatvallei, raakten gedurende de verslagperiode in handen van radicale islamitische groeperingen.³⁸

*Sektarisch geweld*³⁹

Gedurende de verslagperiode hield het sektarisch geweld tussen extremistische soennieten en sjiïeten aan, met name in de *Federally Administered Tribal Areas*. Radicale soennitische bewegingen als *Lashkar-e-Jhangvi* streven het vertrek van de sjiïtische minderheid uit Pakistan na. Ook Ahmadi's, christenen en hindoes werden tijdens de verslagperiode slachtoffer van religieus gemotiveerd geweld, voornamelijk uitgevoerd door radicale soennitische bewegingen.⁴⁰ Radicale islamitische organisaties als *Lashkar-e-Jhangvi*, *Sipah-i-Sahaba* en *Sipah-i-Mohammad Pakistan* pleegden gedurende de gehele verslagperiode gerichte moorden op religieuze leiders.⁴¹

In 2007 kwamen bij sektarisch geweld meer dan 500 personen om het leven.⁴² De meeste slachtoffers (ongeveer 300) vielen in de plaats Parachinar. Bij aanvallen op moskeeën en andere religieuze bijeenkomsten vielen in de loop van 2007 139 doden en 142 gewonden, met name in de *Federally Administered Tribal Areas* en *North West Frontier Province*.⁴³

Terrorisme

In Pakistan zijn diverse extremistische religieuze groeperingen actief die door middel van het plegen van terroristische aanslagen proberen hun doelen te

---

³⁷ Congressional Research Service, *Islamist Militancy in the Pakistan-Afghanistan Border Region and U.S. Policy*, 21 november 2008

³⁸ Time, *Pakistan's Prospects*, 16 februari 2009; US Department of State, *International Religious Freedom Report 2008*, 19 september 2008

³⁹ Voor gewelddadigheden specifiek jegens Ahmadi's en christenen wordt verwezen naar hoofdstuk 3.

⁴⁰ United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2008 - Pakistan*, 1 mei 2008

⁴¹ US Department of State, *International Religious Freedom Report 2008*, 19 september 2008

⁴² Het gaat om ruwe schattingen en het is goed denkbaar dat veel slachtoffers van sektarisch geweld niet geregistreerd worden. Bovendien is het onderscheid tussen sektarisch geweld enerzijds en terrorisme anderzijds niet goed te maken.

⁴³ US Department of State, *Country Report on Human Rights Practices 2007*, 11 maart 2008

bereiken. Sommige van deze organisaties zijn ook betrokken bij het hierboven beschreven sektarisch geweld. Andere organisaties richten zich hoofdzakelijk op het plegen van aanslagen op burgers en vertegenwoordigers en symbolen van de Pakistaanse staat en van westerse landen. Een duidelijk onderscheid tussen sektarisch geweld enerzijds en terrorisme anderzijds is, zoals eerder beschreven, niet te maken. Bij aanslagen door extremisten kwamen in 2007 meer dan 1300 burgers om het leven. Hoewel terroristische acties tijdens de verslagperiode in het hele land plaatsvonden, werden met name de *Federally Administered Tribal Areas* en *North West Frontier Province* zwaar getroffen.⁴⁴

Op sommige in Pakistan aanwezige *madrassas* (islamitische scholen), met name in het grensgebied met Afghanistan, wordt naar verluidt religieus extremisme en geweld onderwezen. Hoewel er voor terroristische activiteiten onder de bevolking slechts beperkte steun zou bestaan, genieten sommige fundamentalistische moslimorganisaties, met name in de meer perifere gebieden in het noordwesten van Pakistan wel tamelijk brede steun, omdat zij de bevolking bepaalde (o.a. medische) voorzieningen bieden, waar de Pakistaanse staat al jarenlang in gebreke blijft.

In Pakistan bevinden zich zowel de leiders van het uit Afghanistan verdreven Taliban-regime, als Pakistaanse fundamentalistische moslimorganisaties die met hen sympathiseren. Deze laatste categorie is tamelijk pluriform en wordt wel aangeduid als ‘Pakistaanse Taliban’.⁴⁵ Hoewel het niet mogelijk is een uitputtende beschrijving te geven van alle terroristische organisaties die in Pakistan actief zijn, zullen enkele belangrijke groeperingen hieronder beschreven worden.⁴⁶

Taliban (Qandahari Clique)

Enkele belangrijke leiders van het voormalige Taliban-regime in Afghanistan, waaronder Mullah Mohammad Omar, bevinden zich naar alle waarschijnlijkheid in de provinciehoofdstad Quetta (Baluchistan) of omgeving. Deze groepering, waar ook Mullah Bradar en de woordvoerders Qari Yusuf Ahmadi en Zabiullah Mujahid deel van uitmaken, worden vaak aangeduid met de benaming *Qandahari Clique* of *Quetta Shura*.⁴⁷

---

⁴⁴ International Crisis Group, *Reforming the Judiciary in Pakistan*, 16 oktober 2008

⁴⁵ In dit geval is ‘(Pakistaanse) Taliban’ echt een verzamelnaam. In sommige gevallen wordt met de term ‘(Pakistaanse) Taliban’ ook de specifieke organisatie *Tehrik-i-Taliban* Pakistan (TTP) bedoeld (zie hieronder).

⁴⁶ Congressional Research Service, *Islamist Militancy in the Pakistan-Afghanistan Border Region and U.S. Policy*, 21 november 2008

⁴⁷ Congressional Research Service, *Islamist Militancy in the Pakistan-Afghanistan Border Region and U.S. Policy*, 21 november 2008

Tehrik-i-Taliban Pakistan

Gedurende de verslagperiode heeft de *Tehrik-i-Taliban Pakistan* (TTP), soms ook wel aangeduid als de ‘Pakistaanse Taliban’, zich gemanifesteerd als belangrijkste binnenlandse extremistische organisatie die zich met wapens verzet tegen de Pakistaanse regering. De belangrijkste doelstellingen van de TTP zijn om pro-Taliban groeperingen die actief zijn in de FATA en in North-West Frontier Province te verenigen, de Afghaanse Taliban te ondersteunen bij haar operaties in Afghanistan en een islamitische staat te vestigen in Pakistan, op basis van Taliban-principes. *Tehrik-i-Taliban Pakistan* is een soennitische groepering.⁴⁸

Onder leiding van Baitullah Mehsud is de TTP een coherente groepering geworden die in staat is gewapende acties uit te voeren tegen de Pakistaanse staat en (zelfmoord-)aanslagen uit te voeren op leger, politie en burgerdoelen in heel Pakistan. In het jaar 2007 vonden in Pakistan meer dan twee keer zoveel zelfmoordaanslagen plaats als in de vijf voorafgaande jaren bij elkaar.⁴⁹ Een groot deel van deze aanslagen werd gepleegd door de TTP. In 2008 nam het aantal aanslagen verder toe. Zowel de TTP als de Afghaanse Taliban krijgen in toenemende mate steun van tribale leiders in de FATA en daarbuiten.⁵⁰ Gedurende de verslagperiode is verder duidelijk geworden dat deze terroristische groeperingen steun krijgen van onderdelen van de Pakistaanse inlichtingendienst ISI.⁵¹ Sinds augustus 2008 is de TTP in Pakistan formeel verboden.⁵²

Lashkar-e-Jhangvi

Lashkar-e-Jhangvi (‘Leger van Jhang’) is een radicale islamitische beweging die in 1996 werd opgericht. De organisatie is genoemd naar de geestelijke Haq Nawaz Jhangvi, die in 1990 om het leven kwam bij een bomaanslag, gepleegd door extremistische sjiieten. Leden van *Lashkar-e-Jhangvi* waren verantwoordelijk voor de dood van de journalist Daniel Pearl in 2002 en worden in verband gebracht met de moord op presidentskandidaat en oud-premier Benazir Bhutto in december 2007 (zie ook paragraaf 2.3). *Lashkar-e-Jhangvi* is een soennitische groepering.⁵³

---

⁴⁸ Congressional Research Service, *Islamist Militancy in the Pakistan-Afghanistan Border Region and U.S. Policy*, 21 november 2008

⁴⁹ Congressional Research Service, *Islamist Militancy in the Pakistan-Afghanistan Border Region and U.S. Policy*, 21 november 2008

⁵⁰ Naar alle waarschijnlijkheid bevonden de twee meest bekende al Qaeda-leiders, Osama bin Laden en zijn bondgenoot Ayman al-Zawahiri, zich aan het einde van de verslagperiode in een onherbergzaam gebied in het westen van Pakistan (Congressional Research Service, *Islamist Militancy in the Pakistan-Afghanistan Border Region and U.S. Policy*, 21 november 2008).

⁵¹ Prof. Shaun Gregory, *The ISI and the War on Terrorism*. In: *Studies in Conflict & Terrorism*, oktober 2007; *Volkskrant*, *Gevaarlijkste land ter wereld op drift*, 19 augustus 2008

⁵² Congressional Research Service, *Islamist Militancy in the Pakistan-Afghanistan Border Region and U.S. Policy*, 21 november 2008

⁵³ CNN, *Pakistan: Fractured skull killed Bhutto*, 28 december 2007

Lashkar-e-Tayyiba

Lashkar-e-Tayyiba ('Leger der Zuiveren') is een radicale soennitische organisatie die zich aanvankelijk hoofdzakelijk richtte op de gewapende strijd tegen India in Kashmir. Sinds 2004 richt de organisatie zich ook op de 'internationale jihad'. Hoewel de organisatie aanvankelijk niet betrokken was bij sektarisch geweld in Pakistan, is een deel van de leden in de afgelopen jaren overgegaan tot het plegen van terroristische aanslagen op doelen die de Pakistaanse staat vertegenwoordigen. *Lashkar-e-Tayyiba* werd op 12 januari 2002, onder druk van de Verenigde Staten, door president Musharraf verboden. Gedurende de verslagperiode voerde het Pakistaanse leger enkele gerichte acties tegen de organisatie uit. *Lashkar-e-Tayyiba* wordt verantwoordelijk gehouden voor de bomaanslagen in Mumbai in november 2008. Naar aanleiding daarvan hebben de Pakistaanse autoriteiten eind november 2008 124 personen aangehouden.⁵⁴

Jama'at-ud-Da'wah

Jama'at-ud-Da'wah is een radicale soennitische organisatie die in 1985 in Lahore werd opgericht. De leider van de beweging is thans Hafiz Muhammad Saeed, één van de oprichters van *Lashkar-e-Tayyiba*. *Jama'at-ud-Da'wah* wordt wel genoemd als het politieke en charitatieve front van *Lashkar-e-Tayyiba* en is zodoende in verband gebracht met de bomaanslagen in Mumbai van november 2008. De organisatie verleent diensten aan de Pakistaanse bevolking en richt zich tevens op noodhulp. De organisatie werd in december 2008 door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties formeel tot een terroristische organisatie bestempeld en tegelijkertijd door de Pakistaanse autoriteiten verboden. *Jama'at-ud-Da'wah* ontkende zelf betrokken te zijn bij terroristische activiteiten.⁵⁵

Hizb-e-Islami (Gulbuddin)

Hizb-e-Islami is een fundamentalistische soennitische militie die werd opgericht door Gulbuddin Hikmatyar. De partij is sinds 1979 gesplitst in twee facties. De grootste factie staat nog steeds onder bevel van Gulbuddin Hikmatyar en staat bekend als Hizb-e-Islami Gulbuddin (HIG). De andere factie staat onder leiding van Mulavi Younas Khalis en wordt meestal aangeduid als Hizb-e-Islami Khalis.

Hizb-e-Islami beschikt, net als de milities van rebellenleider Jalaludin Haqqani en zijn zoon Sirajuddin Haqqani, over schuilplaatsen in Pakistan, van waaruit zij terroristische activiteiten in Afghanistan ontplooit.

Andere islamitische milities

Andere extremistische islamitische milities die in Pakistan actief zijn, zijn *Tehreek-e-Nafaz-e-Shariat-e-Mohammadi* (TNSM) van de radicale geestelijke Maulana Fazlullah (actief in Bajaur Agency in FATA en in de westelijke districten van

---

⁵⁴ BBC News, Profile: Lashkar-e-Taiba, 4 december 2008

⁵⁵ IPS News, Pakistan: Suspected Terror Group Will Challenge UN Ban, 26 december 2008

North-West Frontier Province), de militie van Maulvi Nazir (actief in het zuiden van Waziristan in FATA) en de militie van Mangal Bagh (actief in Khyber Agency in FATA).⁵⁶

Interventies van de Pakistaanse autoriteiten

Om de extremistische milities te bevechten en te pogen enig staatsgezag terug te brengen in de regio's waar zij actief zijn, heeft de Pakistaanse legerleiding ongeveer 100.000 soldaten en paramilitairen naar het westen van Pakistan gestuurd. Deze soldaten zijn echter slecht getraind in anti-guerrilla operaties en hebben de veiligheidssituatie in de regio niet kunnen verbeteren.⁵⁷

In de loop van de verslagperiode besloot de Pakistaanse regering te onderhandelen met stammen die onderdak bieden aan terroristische organisaties. Zo sloot de Pakistaanse regering op 5 september 2006 een bestand met het *Islamic Emirate of Waziristan* (rebellen in de westelijke provincie Waziristan). De beweging sprak af dat zij haar steun aan de moslimextremisten zou intrekken. In ruil daarvoor kreeg zij de verantwoordelijkheid voor controles bij grensovergangen en andere controleposten. Tevens kregen de rebellen amnestie. Ook in het voorjaar van 2008 werden enkele bestanden gesloten met belangrijke lokale leiders in de grensgebieden met Afghanistan. Deze akkoorden werkten echter averechts uit. De regering verloor steeds meer controle in de FATA, terwijl de stammen hun steun aan radicale islamitische groeperingen onverminderd voortzetten. In de FATA vonden botsingen plaats tussen veiligheidstroepen en militanten, onder meer in Waziristan en de North-West Frontier Province. Nauwkeurige informatie is echter moeilijk te verkrijgen, ook omdat deze gebieden steeds moeilijker toegankelijk zijn voor journalisten of andere waarnemers. De Swatvallei (North-West Frontier Province), enkele jaren geleden nog in handen van de Pakistaanse overheid, wordt nu grotendeels gecontroleerd door Pakistaanse Taliban.⁵⁸

Baluchistan

In Baluchistan is de *Baluchistan Liberation Army* (BLA) actief, een rebellenbeweging die streeft naar meer autonomie voor deze westelijke provincie en controle over de natuurlijke rijkdommen die uit Baluchistan afkomstig zijn.⁵⁹ Gedurende de verslagperiode pleegde BLA aanslagen op ontwikkelingsprojecten en infrastructuur in de provincie. Sinds 2005 is het aantal gewapende incidenten

---

⁵⁶ Congressional Research Service, *Islamist Militancy in the Pakistan-Afghanistan Border Region and U.S. Policy*, 21 november 2008

⁵⁷ Washington Post, *Pakistan's Worrisome Pullback*, 6 juni 2008

⁵⁸ Washington Post, *Pakistan's Worrisome Pullback*, 6 juni 2008; Trouw, *Wie houdt extremisten wél in toom?*, 19 augustus 2008; Volkskrant, *Gevaarlijkste land ter wereld op drift*, 19 augustus 2008

⁵⁹ International Crisis Group, *Pakistan: The Forgotten Conflict in Balochistan*, 22 oktober 2007

waarbij zowel BLA als het Pakistaanse leger betrokken zijn sterk toegenomen.⁶⁰ Sinds april 2006 wordt BLA door de Pakistaanse autoriteiten beschouwd als een terroristische organisatie.⁶¹

2.4.2 Internationale verhoudingen

De bilaterale relatie tussen Pakistan en India was aan het begin van de verslagperiode fragiel. Na verloop van tijd leek de relatie tussen beide landen enigszins te verbeteren en vonden er bilaterale gesprekken plaats. Desondanks nam het aantal vermeende overschrijdingen van de *Line of Control*, in weerwil van de wapenstilstand in Kashmir (die sinds 2003 van kracht is) toe. De betrokkenheid van Pakistaanse moslimfundamentalisten bij diverse terroristische aanslagen in India, alsmede de gepercipieerde onwil en/of het onvermogen van de Pakistaanse autoriteiten om het terrorisme een halt toe te roepen, zorgen voor een gespannen verhouding. Sinds de recente aanslagen in Mumbai (eind november 2008) is de relatie tussen Pakistan en India verslechterd.

De relatie tussen Pakistan en Afghanistan verslechterde aan het begin van de verslagperiode. Extremistische moslims die zich schuil houden in de *Federally Administered Tribal Areas* in het noordwesten van Pakistan, voerden van daar uit terroristische acties uit in Afghanistan. De Afghaanse president Karzai liet de Pakistaanse autoriteiten diverse malen weten dat zij onvoldoende deden om de terroristen die vanuit Pakistan opereren aan te pakken. Bovendien bleek er bij de Afghaanse autoriteiten veel onvrede te bestaan over de (vermeende) betrokkenheid van de Pakistaanse geheime dienst (ISI) bij terreuraanslagen, waaronder de aanslag op de Indiase ambassade in Kabul op 7 juli 2008.⁶² Nadat de regering van Zardari was aangetreden, verbeterde de relatie tussen Pakistan en Afghanistan aanzienlijk.

---

⁶⁰ Freedom House, Freedom in the World 2008 Pakistan, 2008

⁶¹ Freedom House, Freedom in the World 2008 Pakistan, 2008

⁶² CNN, Kabul car blast kills 41, including Indian envoys, 7 juli 2008

3 Juridische context

3.1.1 Grondwet

De grondwet die thans in Pakistan van kracht is dateert van 1973 en werd daarna talloze malen gewijzigd door middel van de afkondiging van *Legal Framework Orders*. De grondwet is bovendien een aantal maal opgeschort geweest, laatstelijk in de periode van 3 november 2007 tot 15 december 2007 (zie paragraaf 2.3).

De grondwet bevat een aantal artikelen die in de context van dit thematisch ambtsbericht van belang zijn. Artikel 20 garandeert de vrijheid van godsdienst. In artikel 26 is het verbod op discriminatie op grond van ras of geloof vastgelegd. Sinds 1974 bevat de grondwet een bepaling die stelt dat degenen die niet geloven dat Mohammed de laatste profeet is, tot niet-moslims worden verklaard. Dit is een bepaling die direct gericht is op de Ahmadi-gemeenschap.⁶³

Op 3 november 2007 werd, tegelijk met het ontslag van opperrechter Iftikhar Chaudhry, de noodtoestand uitgeroepen en de grondwet buiten werking gesteld. De grondwet werd vervangen door *Provisional Constitutional Order (PCO) No.1 of 2007*. Alle rechters werden verzocht trouw te zweren aan de nieuwe PCO. Rechters die dit weigerden, werden op staande voet ontslagen. Uiteindelijk werden veertien rechters uit het Hooggerechtshof uit hun functie ontheven. Aan het einde van de verslagperiode waren zij nog steeds niet opnieuw aangesteld, zoals diverse mensenrechtenorganisaties hadden geëist.

Onder de PCO van 2007 werden diverse fundamentele rechten (waaronder het recht op leven, het recht op vrijwaring van arrestatie en detentie, het recht op bewegingsvrijheid, het recht op vereniging en vergadering, het recht op vrijheid van meningsuiting en het recht op rechtsgelijkheid) opgeschort. Tevens kreeg de president de bevoegdheid de (buiten werking gestelde) grondwet per decreet te wijzigen. Musharraf maakte van deze bevoegdheid gebruik door twee *Constitution Amendment Orders* af te kondigen. Toen de noodtoestand op 15 december 2007 werd ingetrokken en de grondwet weer van kracht werd, waren elf grondwetsartikelen gewijzigd en was één artikel aan de grondwet toegevoegd.

---

⁶³

Zie bijlage III voor de tekst van deze artikelen.

3.1.2 Overige wetgeving

*Blasfemiewetgeving*⁶⁴

Het Pakistaanse Wetboek van Strafrecht (*Pakistan Penal Code*) bevat onder meer bepalingen gericht op bescherming van religieuze overtuigingen zoals die in Pakistan beleden worden. Artikelen 295 en 295-A⁶⁵ stellen het moedwillig schade berokkenen aan religieuze objecten van anderen en het opzettelijk of kwaadwillend beledigen van de religieuze gevoelens van anderen strafbaar. Voor deze delicten geldt een gevangenisstraf van maximaal tien jaar.⁶⁶ De artikelen 295 en 295-A waren oorspronkelijk bedoeld om bescherming te bieden aan alle in Pakistan voorkomende religies. Onder president Zia-ul-Haq, die een vergaande islamiseringscampagne voerde tijdens zijn bewind, zijn amendementen ingevoerd die de oorspronkelijke strekking van deze artikelen gewijzigd hebben. De amendementen waren er met name op gericht wetgeving te introduceren die uitsluitend bescherming biedt aan de islam en gericht is *tegen* andere religies.⁶⁷

In artikel 295-B wordt besmeuring, beschadiging of ontheiliging van de Heilige Schrift (de Koran) strafbaar gesteld. Hiervoor geldt een maximale straf van levenslange opsluiting. Personen die zich hieraan schuldig gemaakt zouden hebben, kunnen zonder arrestatiebevel gearresteerd worden.⁶⁸

Artikel 295-C stelt het beledigen van de profeet Mohammed strafbaar. Hierop staat de doodstraf of een levenslange gevangenisstraf.⁶⁹ Hoewel in het verleden enkele personen op grond van dit artikel ter dood zijn veroordeeld, is voor zover bekend dit vonnis in blasfemiezaken tot op heden niet uitgevoerd. Wel zijn mensen in de gevangenis overleden terwijl zij op verdenking van blasfemie vastzaten.

Op grond van artikel 298-A wordt belediging van de vrouwen of familieleden van de profeet Mohammed, de kaliefs en de metgezellen van de profeet Mohammed bestraft met maximaal drie jaar gevangenisstraf.

De International Crisis Group stelt dat de vage bewoording van de blasfemiewetten, waarin bijvoorbeeld geen goede omschrijving van de diverse misdrijven wordt gegeven en waarin niet gerefereerd wordt aan de

---

⁶⁴ Onder blasfemie wordt verstaan godslastering, oftewel lasterlijk spreken van God of het heilige. De rechter die in blasfemiezaken recht spreekt dient moslim te zijn.

⁶⁵ Zie bijlage III voor de tekst van de respectievelijke artikelen.

⁶⁶ Aanvankelijk werd dit bestraft met twee jaar gevangenisstraf, maar in 1991 werd dit gewijzigd in tien jaar.

⁶⁷ International Crisis Group, *Reforming the Judiciary in Pakistan*, 16 oktober 2008

⁶⁸ International Crisis Group, *Reforming the Judiciary in Pakistan*, 16 oktober 2008

⁶⁹ International Crisis Group, *Reforming the Judiciary in Pakistan*, 16 oktober 2008

geestesgesteldheid of intentie van de potentiële overtreder, misbruik en vervolging van minderheden in Pakistan uitlokt.⁷⁰

Gedurende de verslagperiode werd de blasfemiewetgeving misbruikt om persoonlijke vetes uit te vechten of om religieuze minderheden en hervormingsgezinde moslims lastig te vallen. De Pakistaanse overheid heeft hiertegen tijdens de verslagperiode geen maatregelen genomen.

Hoewel eind oktober 2004 reeds een wetsvoorstel is aangenomen waarin wordt bepaald dat alle beschuldigingen van blasfemie door een senior politiebeambte onderzocht moeten worden, alvorens de tenlastelegging tot stand komt, komt in de praktijk van een dergelijk onderzoek meestal niets terecht, onder andere vanwege capaciteitsgebrek.⁷¹ Dit voorstel heeft dan ook niet geleid tot een afname van het aantal blasfemiezaken.⁷² Bronnen melden dat lagere gerechtshoven in blasfemiezaken waar personen die tot een religieuze minderheid behoren bij betrokken zijn, de beschuldigde in de regel veroordelen, omdat zij het zich niet kunnen veroorloven betrokkene vrij te spreken, vanwege de druk die radicale geestelijken op hen uitoefenen. Voor zover bekend werden betrokkenen na een veroordeling door een lager hof, tot nu toe altijd vrijgesproken door een hogere rechtbank, al dan niet in verband met gebrek aan bewijs.⁷³

Radicale religieuze groeperingen zetten de politie aan tot het opstarten van juridische procedures vanwege blasfemie. Tevens intimideren deze groeperingen advocaten die bereid zijn om verdachten in blasfemiezaken te verdedigen, waardoor het voor betrokkenen moeilijk is zich te verdedigen.⁷⁴ Aan het einde van de verslagperiode was er nog steeds geen wet op handen die het indienen van valse beschuldigingen van blasfemie expliciet strafbaar zou moeten stellen.

Gedurende de verslagperiode waren er religieuze groeperingen die opriepen een wet in te voeren die afvalligheid strafbaar zou moeten stellen, met de doodstraf als strafmaat. Aan het einde van de verslagperiode was er echter nog geen conceptwetsvoorstel aan het parlement voorgelegd. Een bron bij de Pakistaanse overheid meldde dat het onwaarschijnlijk was dat een dergelijk wetsvoorstel door het parlement behandeld zou worden.

Wetgeving gericht tegen Ahmadi's

Sinds 1974 worden leden van de Ahmadi-groepering voor de Pakistaanse wet niet meer als moslims gezien. De artikelen 298-B en 298-C van het Pakistaanse

---

⁷⁰ International Crisis Group, Reforming the Judiciary in Pakistan, 16 oktober 2008

⁷¹ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

⁷² International Crisis Group, Reforming the Judiciary in Pakistan, 16 oktober 2008

⁷³ International Crisis Group, Reforming the Judiciary in Pakistan, 16 oktober 2008

⁷⁴ International Crisis Group, Reforming the Judiciary in Pakistan, 16 oktober 2008

Wetboek van Strafrecht zijn specifiek gericht tegen Ahmadi's. Als gevolg van artikel 298-B is het een Ahmadi verboden personen aan te spreken of aan te duiden met bepaalde islamitische titels, is het een Ahmadi niet toegestaan de oproep tot zijn gebed te betitelen als *Azan* (de islamitische benaming voor een dergelijke oproep), alsmede een Ahmadi-gebedshuis een *Masjid* (moskee) te noemen. Volgens artikel 298-C is het een Ahmadi onder meer verboden zich een moslim te noemen, zijn geloof als *Islam* te betitelen en zijn geloof te prediken of te verspreiden. Een Ahmadi kan hiervoor bestraft worden met een maximale gevangenisstraf van drie jaar en een geldboete.⁷⁵

Deze bepalingen in het Pakistaanse Wetboek van Strafrecht houden in dat Ahmadi's hun geloof dienen af te zweren indien zij tot moslim verklaard willen worden, of dat zij tot niet-moslims verklaard worden. Gedurende de verslagperiode werden geregeld Ahmadi's opgepakt nadat zij beschuldigd waren van overtreding van artikel 298-B of 298-C. Met name de lagere rechtbanken staan onder grote druk Ahmadi's te veroordelen, ook als er geen bewijs voorhanden is.⁷⁶

Hudood wetgeving

In 1979 voerde de president Zia-ul-Haq de zogeheten *Hudood Ordinances* in, die onder andere voorzagen in op de Koran gebaseerde bestraffingen van bepaalde overtredingen van de sharia wetgeving, waaronder *zina* (seks buiten het huwelijk), *qadhif* (valse beschuldiging van *zina*), diefstal en het drinken van alcohol. Middels het Achtste Amendement uit 1985 werd de *hudood*-wetgeving onderdeel van de Pakistaanse grondwet.⁷⁷

Op *zina* stond voor getrouwde moslims de doodstraf, voor niet-moslims en moslims die niet getrouwd waren maximaal 100 zweepslagen. Deze straffen zijn voor zover bekend nooit uitgevoerd; personen die op basis van de Hudood wetgeving zijn opgepakt werden enkel tot gevangenisstraffen veroordeeld. De Hudood wetgeving maakte het bijzonder lastig en zelfs gevaarlijk voor vrouwen om aangifte te doen van verkrachting, aangezien zij vreesden van *zina* beschuldigd te worden. Om voor *zina* veroordeeld te kunnen worden was een bekentenis nodig, (of verklaringen van ten minste vier getuigen), waarbij het risico bestond dat een beschuldiging van verkrachting door politie of justitie zou worden opgevat als het bekennen van *zina*.⁷⁸

Op 1 december 2006 werd de *Women's Protection Bill* van kracht, die verkrachting formeel uit het domein van de *Hudood Ordinances* haalde en in het Pakistaanse

---

⁷⁵ International Crisis Group, *Reforming the Judiciary in Pakistan*, 16 oktober 2008

⁷⁶ International Crisis Group, *Reforming the Judiciary in Pakistan*, 16 oktober 2008

⁷⁷ International Crisis Group, *Reforming the Judiciary in Pakistan*, 16 oktober 2008

⁷⁸ A/HRC/8/42

Wetboek van Strafrecht onderbracht.⁷⁹ De onderdelen van de *Hudood Ordinances* die na 2006 van kracht bleven, zoals bepalingen die gokken verbieden en het gebruik van alcohol strafbaar stellen, worden door gewone strafrechtbanken behandeld.⁸⁰

Hisba-wetgeving

Zoals vermeld in het voorgaande ambtsbericht, werd medio juli 2005 *hisba*-wetgeving door het parlement van de *North-West Frontier Province* (NWFP) goedgekeurd. Het wetsvoorstel werd opgesteld om naleving van de *sharia* af te kunnen dwingen. Het toen aangenomen voorstel werd vervolgens door het Hooggerechtshof ongrondwettig verklaard. In het parlement van *North-West Frontier Province* werd vervolgens een nieuw wetsvoorstel ingediend dat in november 2006 door het provinciale parlement werd aangenomen. Belangrijkste verschil met het eerdere wetsvoorstel is dat het op te richten directoraat dat zou moeten waken over de zeden van de bevolking, in het nieuwe voorstel niet meer beschikte over een eigen politiemacht. In december 2006 instrueerde het Hooggerechtshof de gouverneur van NWFP desondanks om het tweede wetsvoorstel niet te ondertekenen, totdat het Hooggerechtshof er een uitspraak over had gedaan.⁸¹ Aan het einde van de verslagperiode was derhalve nog geen *hisba*-wetgeving ingevoerd in NWFP. Wel kwam de provinciale regering van North West Frontier Province op 16 februari 2009 met de radicale moslimleider Sufi Mohammed overeen dat er in de Swatvallei en omliggende gebieden een bepaalde vorm van islamitische wetgeving zou worden ingevoerd (zie ook paragraaf 2.3). Aan het einde van de verslagperiode was onduidelijk welke vorm van islamitisch recht hiermee bedoeld werd.

Regelgeving ten aanzien van het huwelijk

De *Muslim Family Laws Ordinance* uit 1961 bepaalt dat alle Pakistaanse moslims die ouder zijn dan 18 jaar kunnen huwen. Pakistaanse moslimmannen kunnen op basis van deze wet ook met vrouwen huwen die de christelijke of joodse religie belijden. Pakistaanse moslima's kunnen echter niet met christelijke of joodse mannen trouwen, tenzij de man zich tot de islam bekeert. Polygame huwelijken voor moslimmannen zijn toegestaan. Een moslimman kan maximaal vier vrouwen trouwen.⁸²

Christenen kunnen huwen op basis van de *Indian Christian Marriage Act XV* uit 1872. De wet stelt dat echtscheiding niet is toegestaan, behalve in het geval van

---

⁷⁹ BBC News, Strong feelings over Pakistan rape laws, 15 november 2006 en US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2006, 6 maart 2007

⁸⁰ US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2006, 6 maart 2007

⁸¹ BBC News, 'Taleban law' blocked in Pakistan, 15 december 2006

⁸² Ministerie van Buitenlandse Zaken, Landeninformatie over Legalisatie – Pakistan, laatst geactualiseerd op 8 januari 2009

‘medische redenen’ (waarmee indertijd op onvruchtbaarheid werd gedoeld) of bij overspel. Overspel is volgens de *hudood*-wetgeving strafbaar in Pakistan.⁸³

Sinds de grondwetswijziging van 17 september 1974, waarmee Ahmadi’s tot niet-moslims werden verklaard, kunnen Ahmadi’s niet meer huwen op grond van de *Muslim Family Laws Ordinance*. Evenmin kunnen zij huwen op grond van de *Special Marriage Act* uit 1872. De administratie van de Ahmadi-gemeenschap in Rabwah heeft zijn eigen regelgeving omtrent het huwelijk afgekondigd en geeft huwelijksakten af. Deze worden formeel niet erkend door de Pakistaanse autoriteiten, maar in de praktijk doorgaans wel door de Pakistaanse autoriteiten geaccepteerd. Formeel gezien kunnen Ahmadi’s echter niet huwen in Pakistan.⁸⁴

3.2 Internationale verdragen en protocollen

Pakistan heeft de volgende internationale mensenrechtenverdragen geratificeerd:

- Internationaal Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van rassendiscriminatie (CERD, in werking getreden op 4 januari 1969)
- Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten (CESCR, in werking getreden op 17 juli 2008)
- Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van Discriminatie van Vrouwen (CEDAW, in werking getreden op 11 april 1996), maar niet het Facultatief Protocol bij dit verdrag
- Verdrag inzake de Rechten van het Kind (CRC, in werking getreden op 12 december 1990), Pakistan heeft het Facultatief Protocol inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten en het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie wel getekend (op 26 september 2001), maar niet geratificeerd.⁸⁵

Pakistan is geen partij bij het Vluchtelingenverdrag van Genève en heeft het Statuut van Rome inzake het Internationaal Strafhof niet ondertekend.

Pakistan heeft het Verdrag tegen Foltering en andere Wrede, Onmenselijke of Onterende Behandeling of Bestrafing (CAT) op 17 april 2008 ondertekend, maar nog niet geratificeerd. Pakistan heeft het Facultatief Protocol bij dit Verdrag niet ondertekend. Op 17 april 2008 ondertekende Pakistan tevens het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten (CCPR), maar tot op heden is

---

⁸³ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Landeninformatie over Legalisatie – Pakistan, laatst geactualiseerd op 8 januari 2009

⁸⁴ Ministerie van Buitenlandse Zaken, Landeninformatie over Legalisatie – Pakistan, laatst geactualiseerd op 8 januari 2009

⁸⁵ Het is niet bekend waarom beide protocollen nog niet geratificeerd zijn.

het verdrag nog niet geratificeerd. Pakistan heeft de beide facultatieve protocollen behorende bij dit Verdrag niet ondertekend.

3.3 Toezicht

Van overheidswege

In 1979 werd de *Law and Justice Commission*, een instituut van de federale overheid, opgericht. De commissie staat onder leiding van de Pakistaanse opperrechter en telt daarnaast nog twaalf andere leden uit de top van de rechterlijke macht en het openbaar bestuur. De commissie heeft diverse taken, waaronder het voorbereiden en inwerking stellen van projecten die de toegang tot de rechtshulp en de bescherming van de mensenrechten verbeteren. Een andere taak is het voorstellen van wetswijzigingen.

Het Pakistaanse kabinet beschikt over zowel een minister voor Mensenrechten als een minister van Minderheden⁸⁶. Sinds 2008 is het ministerie van Minderheden een zelfstandig departement. Het ministerie beheert o.a. het *Minority Development Fund*, een fonds waaruit sociale projecten ten behoeve van religieuze minderheden kunnen worden bekostigd en studiebeurzen voor studenten uit minderhedengroepen worden verstrekt. Het ministerie geeft aan de interreligieuze dialoog te willen bevorderen. Deze interreligieuze dialoog liep gedurende de verslagperiode door, maar leidde niet tot een noemenswaardige verbetering van de positie van religieuze minderheden. De Ahmadi-gemeenschap neemt overigens niet aan deze dialoog deel.

Al jarenlang is er sprake van dat er een onafhankelijke mensenrechtencommissie opgericht zal worden. Deze commissie zou het mandaat moeten krijgen om individuele gevallen van mensenrechtenschendingen te onderzoeken, nieuwe wetgeving voor te stellen en aanbevelingen te doen ten aanzien van toetreding tot internationale verdragen. Aan het einde van de verslagperiode was er echter nog geen zicht op de instelling van een dergelijke commissie.

Niet-gouvernementele organisaties

In Pakistan is een groot aantal nationale en internationale mensenrechtenorganisaties actief, waarvan sommige zich specifiek inzetten voor de rechten van religieuze minderheden. De Pakistaanse overheid legt deze organisaties doorgaans geen wettelijke beperkingen op en deze organisaties kunnen over het algemeen in vrijheid rapporteren. Wel passen sommige mensenrechtenorganisaties een beperkte mate van zelfcensuur toe.⁸⁷ In de periode

---

⁸⁶ In Pakistan worden in dit verband met de term 'minderheden' uitsluitend religieuze minderheden bedoeld.

⁸⁷ Een mensenrechtenorganisatie verklaarde in sommige rapporten de Ahmadi's niet bij naam te noemen, maar te spreken van 'religieuze minderheden', om zodoende de autoriteiten niet te

dat de noodtoestand van kracht was (3 november 2007 tot 15 december 2007, zie hoofdstuk 2), hebben de Pakistaanse autoriteiten echter tientallen mensenrechtenactivisten gearresteerd. Zij zijn inmiddels weer vrijgelaten.

Gedurende de gehele verslagperiode werden mensenrechtenorganisaties door de autoriteiten in de gaten gehouden. Van de belangrijkste mensenrechtenorganisaties wordt het telefoonverkeer afgeluisterd en worden sms'jes en email door de autoriteiten opgeslagen en doorzocht. Mensenrechtenactivisten ontvingen gedurende de verslagperiode geregeld anonieme doodsbedreigingen. Sommige daarvan lijken afkomstig van extremistische religieuze organisaties, andere zijn mogelijk afkomstig van de geheime dienst ISI of andere overheidsinstanties.

Internationale niet-gouvernementele organisaties, waaronder Amnesty International, Human Rights Watch en International Crisis Group, rapporteren geregeld over de mensenrechtensituatie in Pakistan.

4 Ahmadi's en christenen - achtergrond

4.1 Ahmadi's

Ahmadi's zijn volgelingen van Hazrat Mirza Ghulam Ahmad die van 1835 tot 1908 leefde in Qadian, India. Toen de Britten India in 1947 verlieten, sloegen duizenden volgelingen op de vlucht, waarvan een groot deel in het huidige Pakistan neerstreek. Een aantal van hen stichtte de plaats Rabwah⁸⁸, die vandaag de dag nog steeds het centrum is van de Ahmadi-gemeenschap. Rabwah wordt ook wel gezien als een alternatief spiritueel centrum, in plaats van de stad Qadian. De Ahmadi's kunnen worden onderverdeeld in twee subgroepen: de Ahmadiyya moslimgemeenschap (ook wel de Qadiani⁸⁹ genoemd) en de kleinere Lahore Ahmadiyya gemeenschap. Eén van de verschillen tussen beide groepen is dat de Lahore groep Hazrat Mirza Ghulam Ahmad als een *Mujadidd* (vernieuwer) zien, maar niet als profeet. De Qadiani's zien Hazrat Mirza Ghulam Ahmad wél als een profeet. Zij stellen dat Mohammed weliswaar de grootste en belangrijkste profeet was, maar dus niet de laatste. Ahmadi's zien zichzelf als moslims en nemen diverse islamitische gewoonten en gebruiken in acht.

Beide stromingen binnen de Ahmadiyya beweging beschouwen Hazrat Mirza Ghulam Ahmad als de *Mahdi* (aangekondigde redder van de islam) en de beloofde *Messias*, terwijl de islamitische hoofdstromingen deze aanspraak vaak fel weerleggen. Ahmadi's worden in grote delen van de islamitische wereld als 'kettlers' beschouwd. Anti-Ahmadi groeperingen zinspelen geregeld op de gedachte dat de Britse koloniale regering de Ahmadi-gemeenschap gecreëerd zou hebben om verdeeldheid te zaaien onder de moslimgemeenschap. Hierbij wijzen zij soms bijvoorbeeld op het standpunt van de Ahmadi's dat *jihad* moet worden opgevat als een oproep tot dialoog en niet tot gewapende strijd. Kort na de Pakistaanse onafhankelijkheid beschikte de Ahmadi-elite nog over goede banden met de Pakistaanse leiders. Zo kwamen uit de Ahmadi-gemeenschap een minister van Buitenlandse Zaken (Sir Zafrullah Khan) en een Nobelprijswinnaar (Professor Abdus Salam) voort. Na anti-Ahmadi rellen in 1953 en 1974 verslechterden de banden tussen de Ahmadi-gemeenschap en de Pakistaanse regering zienderogen.

In 1974 wijzigde premier Bhutto de grondwet en voegde een tekst toe die stelt dat Ahmadi's niet-moslims zijn omdat zij niet accepteren dat Mohammed de laatste profeet was. In de jaren daarna hebben diverse Pakistaanse regeringen gebruik gemaakt van populistische sentimenten tegen de Ahmadi's en steeds meer

---

⁸⁸ De Pakistaanse autoriteiten veranderden in 1999 de plaatsnaam officieel in 'Chenab Nagar', tegen de wens van de Ahmadi-gemeenschap die de plaats 'Rabwah' blijft noemen.

⁸⁹ De term 'Qadiani' refereert aan de geografische herkomst van de Ahmadi's (de stad Qadian), maar wordt door de Ahmadi's zelf als pejoratief beschouwd.

wetgeving geïntroduceerd die de Ahmadi-gemeenschap discrimineert (zie verder paragraaf 3.1.2). Bovendien heeft de Pakistaanse regering moslims gestimuleerd zich te vestigen in Rabwah, om zodoende de invloed van de Ahmadi-gemeenschap aldaar te beperken. Radicale religieuze groeperingen die zich richten tegen de leer van de Ahmadi, waaronder de zogeheten *Khatme Nabuwwat*⁹⁰, hebben van de Pakistaanse overheid altijd vrij baan gekregen.

De houding van grote delen van de bevolking ten opzichte van Ahmadi's is zo negatief, dat volgens bronnen van 'politieke zelfmoord' gesproken zou kunnen worden, indien een politicus in Pakistan het in het openbaar zou opnemen voor Ahmadi's, of het voorbeeld van de Ahmadi's zou gebruiken om te pleiten voor godsdienstvrijheid of verdraagzaamheid. Zo kon het bijvoorbeeld gebeuren dat in een televisie-uitzending in aanwezigheid van een minister werd gesteld dat 'Ahmadi's het verdienen om vermoord te worden', zonder dat de minister hier tegenin ging.⁹¹

Beide Ahmadi-groeperingen kennen een sterke missiedrang. Missionarissen zijn onder andere actief op het Indische subcontinent, in Nigeria, Kenia en Indonesië.

Schattingen over het aantal Ahmadi's in Pakistan lopen sterk uiteen. De meest recente census van Pakistan (1998) gaf aan dat Ahmadi's 0,22% van de bevolking (circa 291.000 personen) vertegenwoordigden. Dit getal is echter niet betrouwbaar aangezien Ahmadi's de officiële volkstellingen sinds 1974 boycotten. Het werkelijke aantal Ahmadi's ligt waarschijnlijk tussen de twee miljoen en vijf miljoen.⁹² Ahmadi's leven met name in de provincies Sindh en Punjab.

4.2 Christenen

Het aantal christenen in Pakistan wordt geschat op ruim twee miljoen tot ongeveer vier miljoen. Deze populatie is deels protestant en deels rooms-katholiek. Veruit de meeste christenen in Pakistan (90%) zijn woonachtig in de provincie Punjab. Ongeveer 10% van de bevolking van Lahore bestaat uit christenen. In de provincies Sindh en Baluchistan vormen de christenen slechts 1% van de

---

⁹⁰ *Khatme Nabuwwat* is een extremistische religieuze organisatie die naar eigen zeggen begrip probeert te kweken voor de 'finaliteit' van Mohammed. Daarmee wordt bedoeld dat Mohammed de laatste profeet was en dat er nooit meer een andere profeet na hem kan komen. Ieder die iets anders beweert is in de ogen van *Khatme Nabuwwat* een ketter. *Khatme Nabuwwat* houdt zich actief bezig met de intimidatie en vervolging van Ahmadi's die zich schuldig zouden hebben gemaakt aan blasfemie (Parliamentary Human Rights Group, Rabwah: A Place for Martyrs?, januari 2007).

⁹¹ Parliamentary Human Rights Group, Rabwah: A Place for Martyrs?, januari 2007

⁹² Parliamentary Human Rights Group, Rabwah: A Place for Martyrs?, januari 2007

plaatselijke bevolking. In de North-West Frontier Province wordt het aantal christenen door henzelf geschat op 70.000 tot 100.000.

Een deel van de christenen in Pakistan stamt af van de Goan-migranten die in en rond Karachi wonen. Zij zijn rooms-katholiek, over het algemeen goed opgeleid, spreken vloeiend Engels en bekleden dikwijls hoge functies, onder andere bij buitenlandse (en in mindere mate Pakistaanse) banken en andere financiële instellingen. Het andere deel van de christenen stamt af van hindoes van lagere kasten die werden bekeerd door westerse protestanten. Zij behoren tot de armste bevolkingsgroep in Pakistan en hebben weinig scholing genoten.

Christenen beschikken naar verluidt niet over een goed georganiseerd netwerk als dat van de Ahmadi's. Zij zouden bijvoorbeeld geen rapportagesysteem hebben, waardoor niet alle incidenten waarbij christenen betrokken zijn, vastgelegd worden.

5 Naleving en schending mensenrechten

Gedurende de verslagperiode kregen alle religieuze minderheden, maar de Ahmadi-gemeenschap in het bijzonder, te maken met sociaaleconomische discriminatie, bedreigingen en geweld. Doordat extremistische moslimorganisaties in Pakistan gedurende de verslagperiode aan invloed hebben gewonnen, is het aantal mensenrechtenschendingen waar religieuze minderheden het slachtoffer van werden toegenomen. De Pakistaanse autoriteiten waren over het algemeen niet in staat hiertegen bescherming te bieden.

5.1 Vrijheid van meningsuiting

De vrijheid van meningsuiting is volgens de Pakistaanse grondwet onderworpen aan ‘redelijke wettelijke beperkingen in het belang van de glorie van de Islam’.⁹³

Onder de blasfemiewetgeving (zie paragraaf 3.1.2) is het in Pakistan niet toegestaan in negatieve zin te spreken of te schrijven over de islam en zijn profeten. Op het belasteren van de naam van de profeet Mohammed staat de doodstraf, op het ontheiligen van de koran staat levenslang en voor het beledigen van de islam kan twee jaar cel geëist worden.⁹⁴ Vrijwel in alle gevallen zijn de beschuldigingen van blasfemie vals en ontbreekt ieder bewijs. Desondanks worden jaarlijks tientallen personen, enkel op basis van een beschuldiging, formeel aangeklaagd en vaak ook gearresteerd. Hoewel alle Pakistani, dus ook moslims, hier het slachtoffer van kunnen worden, treffen de blasfemiebeschuldigingen vooral de religieuze minderheden en dan met name de Ahmadi’s.⁹⁵

Soms zitten er mullah’s of extremistische islamitische organisaties achter de blasfemiebeschuldigingen en wordt er aangifte gedaan om niet-moslims te intimideren. In andere gevallen gaat het om individuen die een persoonlijke vete met betrokkene uitvechten en deze persoon wegens blasfemie aanklagen. Soms speelt jaloezie een rol en wordt een succesvolle boer of zakenman beschuldigd, zodat de klager zijn concurrent kapot kan maken of zijn bezit kan afpakken⁹⁶. Niet-moslims, en dan met name Ahmadi’s, zijn in dit verband kwetsbaar.

Als iemand aangifte wil doen van blasfemie, kan de politie besluiten een onderzoek in te stellen, door middel van het opstellen van een *First Information Report* (FIR).

---

⁹³ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

⁹⁴ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

⁹⁵ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

⁹⁶ De Pakistaanse wetgeving die grondbezit regelt is notoir inadequaet. Eén van de belangrijkste problemen met deze wetgeving is dat rechtmatig eigendom in veel gevallen lastig aan te tonen is, hetgeen sommige Pakistani verleidt om via slinkse methoden bezit te verwerven.

Niet in alle gevallen besluit de politie dit ook daadwerkelijk te doen. De FIR's worden met een uniek nummer geregistreerd in het politiebureau waar de aangifte is gedaan. Indien de politie onderzoek instelt, zal de politie de verdachte direct arresteren, hoewel het ook voorkomt dat hier tijd overheen gaat en de verdachte – indien deze arrestatie vermoedt – nog vluchten kan. Personen die vanwege blasfemie worden gearresteerd, worden doorgaans niet op borgtocht vrijgelaten, vanwege de hoge strafmaat die voor een dergelijke overtreding geldt.

Rechtbanken in lagere rechtbanken staan onder grote druk van mullah's en extremistische islamitische organisaties om verdachten te veroordelen (zie ook paragraaf 5.5). Doorgaans doen zij dit dan ook. Hogere rechtbanken hebben verdachten die van blasfemie beschuldigd zijn, voor zover bekend, tot nu toe altijd vrijgesproken. Desalniettemin brachten betrokkenen vaak jarenlang in erbarmelijke omstandigheden in de gevangenis door (zie ook paragraaf 5.6). Hun bezit, dat hen intussen veelal was ontnomen, kregen zij bij de uiteindelijke vrijlating doorgaans niet terug.⁹⁷

Gedurende de verslagperiode is het aantal aanklachten wegens blasfemie toegenomen. Een relatief groter deel van deze aanklachten werd echter door lagere rechtbanken niet-ontvankelijk verklaard dan voorheen.⁹⁸ In de periode van juli 2006 tot en met juni 2007 werden 41 rechtezaken aangespannen vanwege blasfemie. In de periode van juli 2007 tot en met juni 2008 ging het om 53 nieuwe zaken. Van de 53 verdachten waren er 25 Ahmadi's, 11 christenen en 17 moslims (zie ook paragraaf 5.5).⁹⁹ In 2008 is de gehele Ahmadi-gemeenschap van Rabwah door middel van een FIR van blasfemie beschuldigd, ondanks het feit dat zo'n collectieve aanklacht volgens de Pakistaanse wet niet mogelijk is. Aan het einde van de verslagperiode was niet duidelijk of de procedure wordt doorgezet.

Gedurende de verslagperiode werden mensenrechtenactivisten die de blasfemiewetgeving openlijk bekritiseerden, zoals Asmar Jahangir (voorzitter van de *Human Rights Commission of Pakistan*), met de dood bedreigd door religieuze fundamentalisten.¹⁰⁰

Leden van een Pakistaanse ngo, *National Community for Justice and Peace* (NCJP), werden tijdens de verslagperiode bedreigd vanwege de publicatie van een mensenrechtenrapport dat was gepubliceerd door het *Asian Centre for Human*

---

⁹⁷ Freedom House, *Freedom in the World 2008 Pakistan*, 2008

⁹⁸ US Department of State, *International Religious Freedom Report 2008*, 19 september 2008

⁹⁹ United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF), *USCIRF Annual Report 2008 - Pakistan*, 1 mei 2008; US Department of State, *International Religious Freedom Report 2008*, 19 september 2008

¹⁰⁰ International Federation of Human Rights, *Pakistan – A long march for democracy and the rule of law 2007 – 2008*, januari 2008

Rights (ACHR). Dit rapport, getiteld ‘Pakistan: The land of Religious Apartheid and Jackboot Justice’, werd door ACHR als schaduwrapport ingestuurd naar het *Committee on the Elimination of Discrimination against Women* van de Verenigde Naties. De provinciale regering van Punjab verbood op 25 januari 2008 dit rapport en beschuldigde NCJP van de verspreiding ervan. De regering verwees in haar verordening naar de secties 123-A, 124-A, 154, 295-A en 298-A, -B en – C van het Pakistaanse Wetboek van Strafrecht. NCJP ontkende op enige wijze betrokken te zijn bij de publicatie of distributie van het document.¹⁰¹

Media

Pakistan kent een pluriform medialandschap. Er zijn diverse private radio- en televisiestations naast staatszenders. Er zijn zowel private kranten en tijdschriften als gedrukte media die in handen zijn van de overheid. Kranten kennen slechts een beperkte oplage. De kwaliteit en onafhankelijkheid van de berichtgeving laat te wensen over. Volgens een bron zijn Pakistaanse media vooral goed in speculeren, maar zwak in onderzoeksjournalistiek.

Religieuze minderheden, waaronder christenen en Ahmadi’s, beschikken over hun eigen gedrukte media.

Hoewel de christelijke gemeenschap probeert om niet te zeer de aandacht naar zich toe te trekken (hetgeen tot een zekere mate van zelfcensuur leidt), zijn christenen doorgaans vrij om boeken en tijdschriften uit te brengen.

Ahmadi-media moeten aan enkele specifieke voorwaarden doen. Zo mogen zij niet citeren uit de Koran, zijn bepaalde termen (die volgens moslims een specifieke religieuze betekenis hebben) taboe en dient op de voorpagina een ‘waarschuwing’ afgedrukt te worden dat het een publicatie van de Ahmadi’s betreft. Gedurende de verslagperiode zijn er voor zover bekend geen kranten of tijdschriften van religieuze minderheden verboden. Wel is het herhaaldelijk voorgekomen dat de gehele oplage van de Ahmadi-krant *Al Fazl* door de autoriteiten in beslag is genomen. Journalisten die voor Ahmadi-media werkzaam zijn of die het in hun publicaties voor de Ahmadi’s op lijken te nemen, werden gedurende de verslagperiode soms lastig gevallen.¹⁰² Personen die Ahmadi-publicaties verspreidden werden gedurende de verslagperiode soms bedreigd of gearresteerd.¹⁰³

In de Pakistaanse media, met name radio en televisie, werd gedurende de verslagperiode dikwijls een zeer negatief beeld geschetst van de Ahmadi-

---

¹⁰¹ Asian Forum for Human Rights and Development, NGO staff in Pakistan harassed for a report they have never written or distributed, 18 maart 2008

¹⁰² Freedom House, *Freedom in the World 2008 Pakistan*, 2008

¹⁰³ US Department of State, *International Religious Freedom Report 2008*, 19 september 2008

gemeenschap. In enkele gevallen werd direct aangezet tot haat en opgeroepen tot geweld jegens Ahmadi's. De autoriteiten hebben daar geen acties tegen ondernomen, ondanks dat mensenrechtenorganisaties hen daarom verzochten. Volgens bronnen schetsen kranten in het algemeen een gevarieerder beeld. Engelstalige kwaliteitskranten zouden in de regel tamelijk neutraal en objectief berichten over de positie van Ahmadi's, terwijl Urdu-talige kranten eerder, onder druk van de mullah's, negatief schrijven over de Ahmadi-gemeenschap.¹⁰⁴

5.2 Vrijheid van vereniging en vergadering

De Pakistaanse grondwet voorziet in de vrijheid van vereniging en vergadering. Volgens de grondwet is elke burger vrij om vreedzaam en zonder wapens bijeen te komen en heeft iedere burger in beginsel het recht om verenigingen en vakbonden op te richten.¹⁰⁵ Voor zover bekend heeft de Pakistaanse regering de oprichting van politieke partijen, die gebaseerd zijn op een bepaalde geloofsovertuiging of religie, niet beperkt.¹⁰⁶

In de praktijk wordt de vrijheid van vereniging en vergadering van Ahmadi's door de Pakistaanse autoriteiten beperkt. De Ahmadi-gemeenschap mag al sinds 1983 haar jaarlijkse bijeenkomst in Rabwah niet meer houden. Onderwijl is het extremistische religieuze organisaties, waaronder *Khatme Nabuwwat*, wel toegestaan om anti-Ahmadi betogingen te houden, ook in Rabwah, waarbij dikwijls wordt opgeroepen tot geweld.¹⁰⁷

De vrijheid van vereniging en vergadering van christenen wordt, voor zover bekend, in bestaande gebedshuizen niet beperkt.¹⁰⁸

Ahmadi's boycotten al sinds jaren alle verkiezingen in Pakistan, omdat Ahmadi's bij de kiezersregistratie moeten erkennen dat zij niet-moslims zijn en dat druist in tegen hun religie. Ahmadi's zijn dan ook op geen enkel niveau vertegenwoordigd in politieke organen, ook niet in de lokale politieke organen van Rabwah. In de Union Council (gemeenteraad) van Rabwah is formeel één van de zestien zetels voor Ahmadi's gereserveerd, maar deze zetel werd gedurende de verslagperiode niet door een Ahmadi bezet.

5.3 Vrijheid van godsdienst

---

¹⁰⁴ Parliamentary Human Rights Group, Rabwah: A Place for Martyrs?, januari 2007

¹⁰⁵ Artikel 16 en 17 van de grondwet.

¹⁰⁶ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

¹⁰⁷ Parliamentary Human Rights Group, Rabwah: A Place for Martyrs?, januari 2007

¹⁰⁸ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

Volgens de Pakistaanse grondwet heeft in beginsel iedere burger het recht om zijn geloof te belijden en te verspreiden. Bovendien heeft ieder gezindte en iedere sekte het recht om religieuze instellingen te stichten en te onderhouden.¹⁰⁹ Er zijn echter diverse wettelijke bepalingen die Ahmadi's en christenen discrimineren (zie hoofdstuk drie). Bovendien is bepaald dat de islam de staatsreligie is en vereist artikel 227 van de grondwet dat alle wetten in overeenstemming zijn met de islam. De *Council of Islamic Ideology* heeft de taak gekregen om hier, samen met het *Federal Sharia Court*, op toe te zien.¹¹⁰

In de praktijk heeft de Pakistaanse regering de vrijheid van godsdienst gedurende de verslagperiode beperkt.¹¹¹ Zo wordt toestemming voor het bouwen van nieuwe gebedshuizen door religieuze minderheden (met name Ahmadi's, maar ook christenen) op districtsniveau door de autoriteiten geregeld verhinderd. Gedurende de verslagperiode zijn diverse gebedshuizen van Ahmadi's op last van de autoriteiten afgebroken en in sommige gevallen ontheiligd.¹¹² Leden van de Ahmadi-gemeenschap die de aandacht op zich vestigen worden soms door de autoriteiten getreiterd, gekleineerd of bedreigd. Zo werden op 5 juni 2008 alle 23 Ahmadi-studenten (waaronder 15 vrouwen) die aan het *Punjab Medical College* studeerden naar huis gestuurd. Pas nadat mensenrechtenorganisaties hier de aandacht op vestigden, mochten de studenten weer terugkeren.¹¹³

In Pakistan zijn tevens diverse fundamentalistische islamitische bewegingen actief die de vrijheid van niet-moslims om hun geloof te belijden op onwettige manier schenden. Christenen en met name Ahmadi's lopen over het algemeen een hoger risico slachtoffer te worden van mensenrechtenschendingen (gepleegd door overheidsinstanties, religieuze organisaties en individuele burgers) dan moslims. In Pakistan was gedurende de verslagperiode geen sprake van systematische vervolging van christenen en Ahmadi's door de overheid op basis van hun geloof. Wel bleken de Pakistaanse autoriteiten niet in staat om christenen en Ahmadi's tegen mensenrechtenschendingen te beschermen.

Bekering

Het is religieuze minderheden (waaronder dus ook christenen) volgens de wet toegestaan om hun geloof te verspreiden. Voor Ahmadi's geldt dit echter niet. Op grond van artikel 298-C van de Pakistaanse *Penal Code* is het Ahmadi's niet

---

¹⁰⁹ Artikel 20 van de grondwet.

¹¹⁰ International Federation of Human Rights, Pakistan – A long march for democracy and the rule of law 2007 – 2008, januari 2008

¹¹¹ US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2007, 11 maart 2008

¹¹² US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

¹¹³ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

toegestaan om anderen te bekeren. Gedurende de verslagperiode zijn er personen op basis van artikel 298-C gearresteerd.¹¹⁴

Christenen konden gedurende de verslagperiode ook in de praktijk hun geloof verspreiden, mits zij duidelijk maakten dat zij geen moslims waren en zij niet tegen de islam preekten.¹¹⁵ Wel zijn er gedurende de verslagperiode berichten gekomen dat buitenlandse missionarissen die in Pakistan actief zijn, problemen ondervonden met het verkrijgen of verlengen van verblijfsdocumenten.¹¹⁶

Indien een persoon er zelf voor kiest zich tot het Ahmadi-geloof te bekeren is dit niet strafbaar. Het is waarschijnlijk dat personen die zich tot het Ahmadi-geloof bekeren problemen ondervinden met familie, vrienden en bekenden op het moment dat hij dit bekend maakt. Veel bekeerde Ahmadi's zullen hun bekering dan ook niet openbaren aan niet-Ahmadi's.

Gedurende de verslagperiode waren er diverse meldingen van personen die zich bekeerd hadden van de islam naar een andere godsdienst, die slachtoffer werden van geweld of bedreigingen met geweld.¹¹⁷

Gedwongen bekering

In de loop van de verslagperiode was er sprake van een toename van het aantal gedwongen bekeringen tot de islam van alle religieuze minderheden, waaronder ook christenen en Ahmadi's.

In veel gevallen ging het om jonge meisjes (in de leeftijd van 10-18 jaar) uit arme families die gekidnapt werden en ontvoerd naar een kamp of *madrassa* in de tribale gebieden. Daar werd het meisje gedurende bepaalde tijd vastgehouden, geïndoctrineerd, tot de islam 'bekeerd' en daarna uitgehuwelijkt aan de ontvoerder of aan een andere moslim. Radicale *madrassa's* produceerden certificaten die de bekering op schrift vastlegden. De meisjes werd doorgaans verboden nog contact te hebben met hun familie.

In sommige gevallen wordt ontvoering en gedwongen bekering van een vrouw als strategie gebruikt om een misdaad te verhullen: indien een man een meisje of een vrouw heeft verkracht, kan hij vaak strafvervolgung ontlopen door het meisje te ontvoeren en tot de islam te laten bekeren. Vervolgens wordt het slachtoffer dan gedwongen om met haar verkrachter te trouwen. De radicale *madrassa's* die bij de bekering betrokken zijn, zorgen voor de juridische rugdekking van de dader.

---

¹¹⁴ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

¹¹⁵ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

¹¹⁶ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

¹¹⁷ US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2007, 11 maart 2008

Het is niet mogelijk aan te geven op welke schaal gedwongen bekeringen plaatsvinden.

Aanvraag van documenten

Op paspoorten staat vermeld tot welke religie men behoort. Bij het aanvragen van een paspoort of identiteitskaart dient men informatie te overleggen over de religieuze gezindheid. Alle moslims die een paspoort of identiteitskaart aanvragen dienen een verklaring te ondertekenen waarin zij verklaren dat Mohammed de laatste profeet is, dat de stichter van het Ahmadi geloof een bedrieger is en dat zijn volgelingen niet-moslims zijn. Ahmadi's die ervoor kiezen deze verklaring te ondertekenen, kunnen beschuldigd worden van valsheid in geschrifte. Waarschijnlijk komt het zelden voor dat Ahmadi's de verklaring ondertekenen, ondanks dat zij de verklaring mogelijk niet religieus bindend achten.¹¹⁸ De meeste Ahmadi's die over paspoorten beschikken, hebben bij de aanvraag laten aangeven dat zij 'Ahmadi' zijn. Hun paspoort maakt hier dan ook melding van.^{119 120}

Ook indien men een identiteitskaart wil aanvragen, of zich wil inschrijven bij bepaalde onderwijsinstellingen¹²¹, dient men een dergelijke verklaring te ondertekenen indien men als moslim geregistreerd wil worden. Om te kunnen stemmen voor verkiezingen dient men over een identiteitskaart te beschikken.

Geweld tegen religieuze minderheden

Gedurende de verslagperiode kwam het geregeld voor dat gebedshuizen van christenen en Ahmadi's door extremistische moslims werden aangevallen, beschadigd of vernietigd. Soms waren hier ook overheidsfunctionarissen bij betrokken. Zo overzag de Pakistaanse politie op 22 april 2007 de illegale sloop van de muur van een kerkhof voor Ahmadi's in Lahore. De twee extremistische islamitische organisaties die hier achter zaten, *Sunni Tehrik* en *Tehrik-e-Tahafaz-e-Namoos-e-Risalat* zeiden dat ze hiermee wilden voorkomen dat de Ahmadi's binnen de muren een 'centrum van afvalligheid' zouden vestigen. Beide organisaties bedreigden bij deze gelegenheid Ahmadi's met de dood.¹²²

---

¹¹⁸ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

¹¹⁹ Het is voor Ahmadi's geen probleem om aan te geven dat zij 'Ahmadi' zijn. Zij zullen echter nooit aangeven dat zij 'niet-moslim' zijn. Dat hun paspoort aangeeft dat zij 'Ahmadi' zijn is dan ook vanuit religieus oogpunt geen bezwaar.

¹²⁰ Ahmadi's hebben er doorgaans geen moeite mee te verklaren dat zij 'Ahmadi' zijn. Voor veel Ahmadi's is het echter ondenkbaar te verklaren dat ze 'niet-moslim' zijn.

¹²¹ Het gaat hierbij zowel om publieke als private onderwijsinstellingen. Overigens vragen niet alle onderwijsinstellingen om een dergelijke verklaring.

¹²² Human Rights Watch, Pakistan: Pandering to Extremists Fuels Persecution of Ahmadis, 5 mei 2007

In februari 2007 werden in Faisalabad een katholieke bisschop en twee moslims bedreigd omdat zij hadden deelgenomen aan een interreligieus programma gericht op sociale harmonie en vrede.

5.4 Bewegingsvrijheid

Formeel gelden voor religieuze minderheden geen specifieke beperkingen van de bewegingsvrijheid. In de praktijk wordt de bewegingsvrijheid van Pakistaanse burgers soms beperkt vanwege veiligheidsincidenten, met name in FATA, de *North-West Frontier Province* en delen van Baluchistan. Hoewel die beperkingen voor alle Pakistaanse burgers gelden, zijn leden van religieuze minderheden, waaronder christenen en Ahmadi's, in deze gebieden extra kwetsbaar.

Zie paragraaf 5.3 voor informatie over het verkrijgen van documenten.

Het is de Ahmadi's in Pakistan niet toegestaan voor de *Hajj* af te reizen naar Saoedi-Arabië.¹²³

5.5 Rechtsgang

Het justitieel apparaat in Pakistan omvat diverse rechtssystemen met gedeeltelijk overlappende en concurrerende jurisdicties, die zowel civielrechtelijk, strafrechtelijk als *sharia*-rechtelijk van aard zijn (zie ook paragraaf 2.2).¹²⁴

Volgens bronnen heeft de rechterlijke macht in Pakistan de mensenrechten van religieuze minderheden gedurende de verslagperiode niet voldoende beschermd. International Crisis Group stelt dat de hoogste rechters in Pakistan niet alleen weigerden zich uit te spreken tegen islamitische wetgeving die fundamentele rechten schendt, maar ook bij voortduring hebben geweigerd de grondwet in stand te houden.¹²⁵ Blasfemiewetgeving, die in theorie alle religies moet beschermen, werd in de praktijk enkel gebruikt tegen leden van religieuze minderheden die de naam van de (soennitische) islam hadden besmeurd en niet om andere religies te vrijwaren van blasfemistische uitingen.¹²⁶ Rechters stonden onder grote druk van radicale religieuze groeperingen, waaronder *Khatme Nabuwwat*, om streng op te treden tegen veronderstelde beledigingen aan het adres van de orthodoxe islam. Volgens bronnen is het recht op een eerlijk proces hierdoor niet gegarandeerd.¹²⁷ Radicale religieuze groeperingen dreigden soms met geweld indien van blasfemie beschuldigde personen door de rechter zouden worden vrijgesproken. In sommige

---

¹²³ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

¹²⁴ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

¹²⁵ International Crisis Group, Reforming the Judiciary in Pakistan, 16 oktober 2008

¹²⁶ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

¹²⁷ International Federation of Human Rights, Pakistan – A long march for democracy and the rule of law 2007 – 2008, januari 2008

gevallen werd vrijspraak inderdaad opgevolgd door geweld.¹²⁸ Hoorzittingen in blasfemiezaken werden soms in de gevangenis gehouden, om te voorkomen dat religieuze extremisten de rechtszitting zouden verstoren.¹²⁹

De rechtbanken waren gedurende de verslagperiode niet onafhankelijk van de uitvoerende macht.¹³⁰ Ook (radicale) geestelijken hebben gedurende de verslagperiode de rechtsgang beïnvloed, onder andere in blasfemiezaken (zie ook 3.1.2 en 5.1). Met name de lagere rechtbanken waren gevoelig voor deze beïnvloeding. Ook corruptie komt in de rechterlijke macht op grote schaal voor.¹³¹

Gedurende de verslagperiode werden blasfemiewetten geregeld gebruikt om Ahmadi's en christenen, maar ook hervormingsgezinde moslims, op te pakken en te vervolgen (zie ook 3.1.2 en 5.1.3). Lagere rechtbanken zagen er vaak niet op toe dat er sprake was van deugdelijk bewijs, waardoor sommige personen die wegens blasfemie waren aangeklaagd, jarenlang werden opgesloten, voordat een hogere rechtbank hen vrijsprak. Ook kwam het voor dat religieuze groeperingen politieagenten en lagere rechters steekpenningen betaalden om Ahmadi's op basis van een valse beschuldiging veroordeeld te krijgen vanwege blasfemie. In de regel werden personen die vanwege blasfemie gearresteerd waren, niet op borgtocht vrijgelaten, aangezien op blasfemie de doodstraf staat en men het risico groot achtte dat betrokkene zou vluchten.¹³² Gedurende de verslagperiode is het aantal blasfemiezaken dat tegen Ahmadi's en christenen werd aangespannen toegenomen.¹³³

5.6 Arrestaties en detenties

Tijdens de verslagperiode kwamen willekeurige arrestaties van Ahmadi's en christenen geregeld voor. In veel gevallen werden betrokkenen van blasfemie beschuldigd (zie ook 3.1.2, 5.1.3 en 5.1.4).

Zo werd in mei 2007 de 84-jarige christen Walter Fazal Khan gearresteerd op verdenking van het verbranden van de Koran. Zijn familie hield vol dat hij het slachtoffer was geworden van een islamitische zakenman die zijn land had willen

---

¹²⁸ United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF), USCIRF Annual Report 2008 - Pakistan, 1 mei 2008

¹²⁹ International Federation of Human Rights, Pakistan – A long march for democracy and the rule of law 2007 – 2008, januari 2008

¹³⁰ International Crisis Group, Reforming the Judiciary in Pakistan, 16 oktober 2008

¹³¹ International Crisis Group, Reforming the Judiciary in Pakistan, 16 oktober 2008; US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2007, 11 maart 2008

¹³² US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2007, 11 maart 2008

¹³³ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

kopen voor een veel lagere prijs dan de vraagprijs. Na zijn arrestatie werd zijn 86-jarige vrouw door lokale religieuze leiders gedwongen zich tot de islam te bekeren.¹³⁴

Op 27 januari 2007 gaf een functionaris van een *Intelligence Bureau* de opdracht om vijf Ahmadi's (waaronder twee minderjarigen van acht en elf jaar oud) te arresteren, nadat een leraar ontdekte dat de kinderen een Ahmadi kindertijdschrift bij zich hadden.¹³⁵

De gevangenen in Pakistan zijn overvol en de omstandigheden zijn over het algemeen slecht. Naar verluidt vinden in Pakistaanse gevangenen geregeld martelingen plaats. De 90 gevangenen in het land zijn ingedeeld in drie verschillende klassen (A, B en C), afhankelijk van de kwaliteit van de voorzieningen, het voedsel, en dergelijke. Klasse C is de laagste klasse. Een disproportioneel groot gedeelte van de gevangenen die tot religieuze minderheden behoren, belandt in gevangenen van deze klasse. Gedetineerden die tot een religieuze minderheid behoren worden in gevangenschap geregeld misbruikt door politieagenten of gevangenvaarders.¹³⁶

5.7 Mishandeling en foltering

Zowel de Pakistaanse autoriteiten als andere groeperingen hebben zich gedurende de verslagperiode schuldig gemaakt aan mishandeling en foltering. Het is dezerzijds niet bekend of christenen, vanwege hun religie, een grotere kans liepen om mishandeld of gefolterd te worden dan andere Pakistanen. Ahmadi's liepen gedurende de verslagperiode een aanmerkelijk groter risico slachtoffer te worden van mishandeling (soms met de dood tot gevolg). Veel van deze aanvallen werden uitgevoerd door leden van *Khatme Nabuwwat*.¹³⁷

Personen die op beschuldiging van blasfemie gearresteerd worden en in voorlopige bewaring worden gesteld, worden soms door politieagenten of gevangenvaarders mishandeld of gefolterd.¹³⁸

In september 2007 werden in Karachi twee Ahmadi artsen vermoord, naar verluidt vanwege hun religieuze gezindte. De daders zijn, voor zover bekend, nooit opgepakt.¹³⁹

---

¹³⁴ US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2007, 11 maart 2008

¹³⁵ US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2007, 11 maart 2008

¹³⁶ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

¹³⁷ Parliamentary Human Rights Group, Rabwah: A Place for Martyrs?, januari 2007

¹³⁸ International Federation of Human Rights, Pakistan – A long march for democracy and the rule of law 2007 – 2008, januari 2008

5.8 Verdwijningen

Gedurende de verslagperiode zijn minstens enkele tientallen personen afkomstig uit religieuze minderheden ontvoerd met als doel hen tot de islam te bekeren. Het ging in veel gevallen om minderjarige vrouwen (zie verder paragraaf 5.3).

Ook werden gedurende de verslagperiode diverse personen die tot religieuze minderheden behoren, ontvoerd door fundamentalistische moslimgroeperingen die hen zodoende trachtten te intimideren. Zo ontvoerde een groep militante moslims op 21 juni 2008 een groep van zo'n 30 christelijke mannen en jongens in Peshawar. Pas de volgende dag werden zij vrijgelaten. Het is niet bekend welke groepering hierachter zat.¹⁴⁰

5.9 Doodstraf

Gedurende de verslagperiode werden diverse Ahmadi's en christenen op grond van de blasfemiewetgeving (zie paragraaf 3.1.2) vervolgd en ter dood veroordeeld.¹⁴¹

Zo werd op 30 mei 2007 Younus Masih, een christen, door een rechtbank in Lahore ter dood veroordeeld vanwege blasfemie. Hij zou tijdens een religieuze dienst in 2005 de profeet hebben beledigd. Amnesty International beschouwt Masih als gewetensgevangene.¹⁴²

Voor zover bekend is de doodstraf in blasfemiezaken, gedurende de verslagperiode, niet uitgevoerd.

---

¹³⁹ Amnesty International, International Report 2008

¹⁴⁰ US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19 september 2008

¹⁴¹ Amnesty International, International Report 2008

¹⁴² Amnesty International, International Report 2008

Literatuur

Voor dit ambtsbericht is gebruik gemaakt van de volgende openbare bronnen:

Amnesty International, International Report 2008

Asian Forum for Human Rights and Development

BBC News

CIA, World Factbook Pakistan, laatst geactualiseerd op 20 november 2008

CNN

Congressional Research Service, Islamist Militancy in the Pakistan-Afghanistan Border Region and U.S. Policy, 21 november 2008

Freedom House, Freedom in the World 2008 - Pakistan, 2008

Global Insight

Human Rights Watch, Pakistan: Pandering to Extremists Fuels Persecution of Ahmadis, 5 mei 2007

Instituut Clingendael, Already a failed state? Pakistan in the aftermath of Bhutto's assassination, februari 2008

International Crisis Group, Reforming the Judiciary in Pakistan, 16 oktober 2008

International Crisis Group, Pakistan: The Forgotten Conflict in Balochistan, 22 oktober 2007

International Federation of Human Rights, Pakistan - A long march for democracy and the rule of law 2007 - 2008, januari 2008

IPS News

Ministerie van Buitenlandse Zaken, Landeninformatie over Legalisatie - Pakistan, laatst geactualiseerd op 8 januari 2009

Nederlands Dagblad

NRC Handelsblad

Parliamentary Human Rights Group, Rabwah: A Place for Martyrs?, januari 2007

Prof. Shaun Gregory, The ISI and the War on Terrorism. In: *Studies in Conflict & Terrorism*, oktober 2007

The Daily Dawn

The Guardian

Time

Trouw

United States Commission on International Religious Freedom (USCIRF),
USCIRF Annual Report 2008 - Pakistan, 1 mei 2008

US Department of State, Country Report on Human Rights Practices 2007, 11
maart 2008

US Department of State, International Religious Freedom Report 2008, 19
september 2008

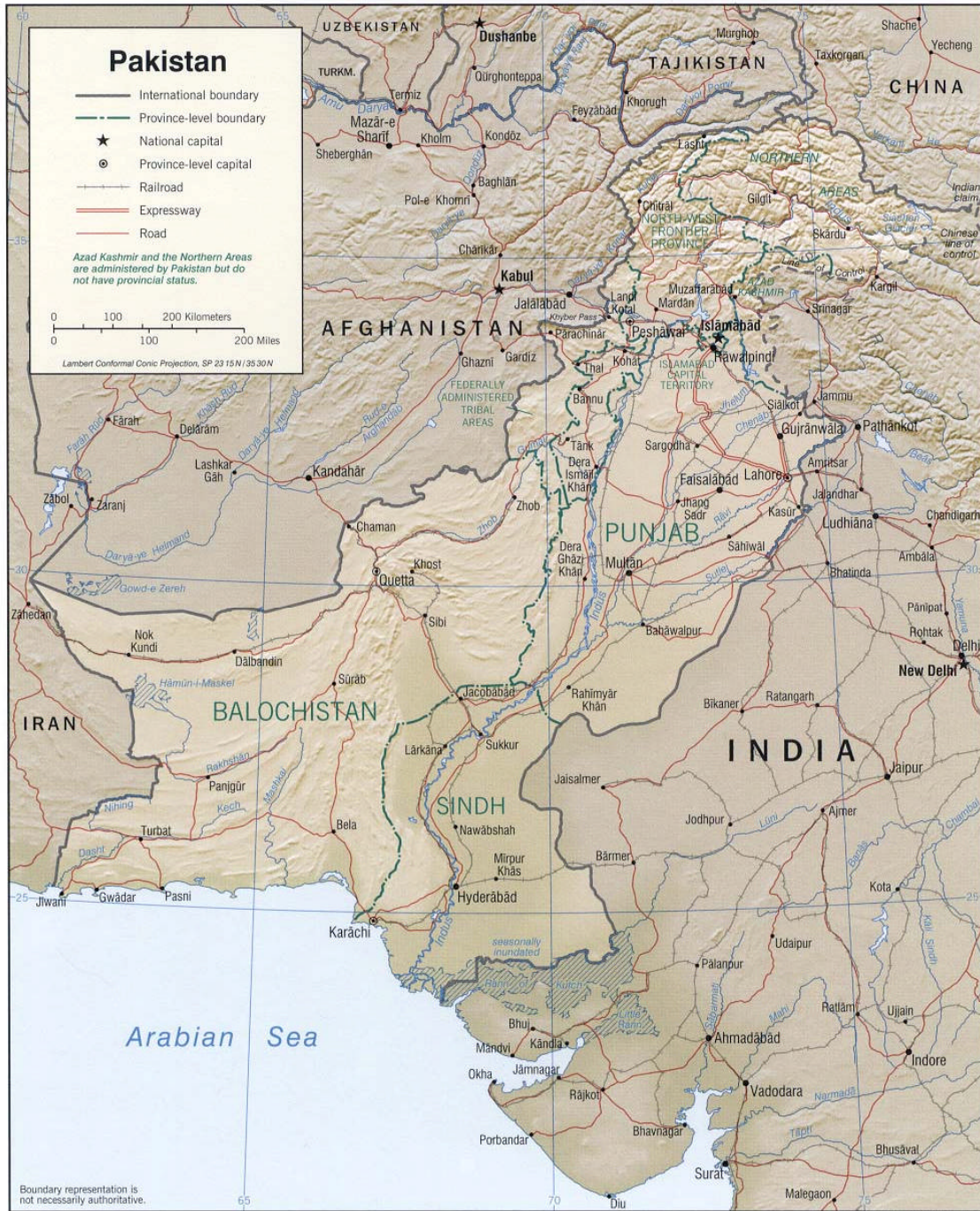
VN Mensenrechtenraad, Report of the Working Group on the Universal Periodic
Review on Pakistan, A/HRC/8/42, 8 juni 2008

Volkskrant

Washington Post

<http://www.shariatcourt.gov.pk>

I **Kaart van Pakistan**

II Provincie-indeling

FATA = Federally Administered Tribal Areas
NWFP = North-West Frontier Province

III Artikelen uit de Pakistan Penal Code

Chapter XV of offences relating to religion

Artikel 295: Injuring or defiling place of worship, with intent to insult the religion of any class

Whoever, destroys, damages or defiles any place of worship, or any object held sacred by any class of persons with the intention of thereby insulting the religion of any class of persons or with the knowledge that any class of persons is likely to consider such destruction, damage or defilement as an insult to their religion, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to two years, or with fine, or with both.

Article 295-A: Deliberate and malicious acts intended to outrage religious feelings of any class by insulting its religion or religious beliefs

Whoever, with deliberate and malicious intention of outraging the religious feelings of any class of the citizens of Pakistan, by words, either spoken or written or by visible representations, insults or attempts to insult the religion or the religious beliefs of that class, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to [ten] years, or with fine or with both.

Article 295-B: Defiling, etc. of copy of Holy Qur'an

Whoever wilfully defies, damages or desecrates a copy of the Holy Qur'an or of an extract there from or uses it in any derogatory manner or for any unlawful purpose shall be punishable with imprisonment for life.

Article 295-C: Use of derogatory remark etc., in respect of the Holy Prophet

Whoever by words, either spoken or written, or by visible representation, or by any imputation, innuendo, or insinuation, directly or indirectly, defies the sacred name of the Holy Prophet Muhammad (peace be upon him) shall be punished with death, or imprisonment for life, and shall also be liable to fine.

Article 298: Uttering words, etc. with deliberate intent to wound religious feelings

Whoever, with the deliberate intention of wounding the religious feelings of any person utters any word or makes any sound in the hearing of that person or makes any gesture in the sight of that person or places any object in the sight of that person, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to one year, or with fine, or with both.

Article 298-A: Use of derogatory remarks, etc. in respect of holy personages

Whoever by words, either spoken or written, or by visible representation, or by any imputation, innuendo or insinuation, directly or indirectly, defies the sacred name of any wife (*Ummul Mumineen*), or members of the family (*Ahle-bait*), of that Holy Prophet (Peace Be Upon Him), or any of the righteous Caliphs (*Khulafae-Raashideen*), or companions (*Sahaaba*) of the Holy Prophet (Peace Be Upon Him) shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years, or with fine, or with both.

Article 298-B: Misuse of epithets, descriptions and titles etc., reserved for certain holy personages or places

(1) Any person of the Qadiani group or the Lahori group (who call themselves 'Ahmadis' or by any other name) who by words, either spoken or written, or by visible representation

(a) refers to, or addresses, any person, other than a Caliph or companion of the Holy Prophet Muhammad (Peace Be Upon Him), as '*Ameer-ul-Mumineen*', '*Khalifat-ul-Mumineen*', '*Khalifat-ul-Muslimeen*', '*Sahaabi*' or '*Razi Allah Anhq*';

(b) refers to, or addresses, any person, other than a wife of the Holy Prophet Muhammad (Peace Be Upon Him), as *Ummul-Mumineen*;

(c) refers to, or addresses, any person, other than a member of the family (*Ahle-bait*) of the Holy Prophet Muhammad (Peace Be Upon Him), as *Ahle-bait*; or

(d) refers to, or names, or calls, his place of worship as Masjid, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years, and shall also be liable to fine.

(2) Any person of the Qadiani group or Lahori group (who call themselves 'Ahmadis' or by any other name) who by words, either spoken, or written, or by visible representation, refers to the mode or form of call to prayers followed by his faith as 'Azan' or recites Azan as used by the Muslims, shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years and shall also be liable to fine.

Article 298-C: Person of Qadiani group, etc., calling himself a Muslim or preaching or propagating his faith

Any person of the Qadiani group or the Lahori group (who call themselves 'Ahmadis' or by any other name), who, directly or indirectly, poses himself as a Muslims, or calls, or refers to, his faith as Islam, or preaches or propagates his faith, or invites other to accept his faith, by words, either spoken, or written, or by visible representations, or in any manner whatsoever outrages the religious feelings of Muslims shall be punished with imprisonment of either description for a term which may extend to three years and shall also be liable to fine.